

Բոժանորդագին ԿԱՆԻՍԻ Թուրքիոյ համար
տարեկան 50 դրշ, Ռուսիոյ համար 5 թուրքի:
ուրիշ երկիրներու համար 12 ֆր:
Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բոժանորդագրու-
թիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ
կ'ընդունուի 1 շրշնոցը 34 փարայի հաշ-
ւով, կամ 100 շրուշի փոխարէն 115 շրշ:
ԾԱՂԻԿԻ Վերաբերեալ ամէն գործի համար
գիծել

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ
ՅՈՎՆԱՆ Դ. ՓԱԼԱԿԱՇԻԱՆ
Պոլիս, Պաշտ-Գաբու, Թաշխան, քիւ 50

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

درعليه ده بنچه قبوسنده طاش خاندہ
• • نومروده « زاغیک » غزتهسی مدیری
بالا قاشیان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»

Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50

CONSTANTINOPLE

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 13

Շ Ա Բ Ա Թ

11 ՅՈՒՆԻՈՒՐ 1892

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ

ԾԱՂԻԿԻ Տնօրէնութիւնը պատիւ
ունի ծանուցանել իւր ընթերցողաց
թէ, գոհացումն տալու համար այն
խնդրանաց զորս յաճախ կ'ընդունի,
հաստատած է Յանձնակատարութեան
Գրասենեակ մը:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը
կը հայթայթէ մեծ և փոքր քանա-
կութեամբ ամէն տեսակ ապրանք
թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ եւրոպական հը-
րապարակներէն գնելի, ինչպէս,
գիրք ամէն լեզուաւ, պատկերք,
ձայնագրութիւնք, դպրոցական և
գրասենեկի պիտոյք, ժամացուցի,
տպարանական և այլ արհեստական
գործիք, կտաւեղէնք, ասուեղէնք,
ըմպելիք, անուշահոտութիւնք, կահ
կարասիք, և այլն, և այլն:

Վճարմունք կանխիկ են, բայց ի
հարկին կարելի է պայմանաժամաւ
եւս գործել այն տանց հետ որ կըր-
նան արտադրիչներն ապահովել Փո-
խադրութեան ծախք կը պատկանին
յաճախորդաց:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը
կ'ստանձնէ նաեւ վաճառումն ներ-
քին բերքերու թէ՛ Պոլսոյ և թէ՛ օ-
տար հրապարակաց վրայ: Առ այդ
կը բաւէ շրկել վաճառելի ապրա-
նաց նմոյշները:

Յանձնակատարութեան Գրասենեակը
կը փափագի ունենալ թղթակիցներ
գաւառական քաղաքներու մէջ:

Թղթակցութիւնք պէտք է ուղ-
ղուին առ Յ. Գ. Փալաքաշեան, Կ.
Պոլիս, Պահչէ գաբու, Թաշխան,
թիւ 50:

PAPETERIES DE VIDALON

ԹՂԹԵՂԻՆԱՑ

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՏՈՒՆ ՎԻՏԱԼՈՆԻ

Հիմնեալ 1597 ին ի Փարիզ, Բալէսթրօ փողոց, Թիւ 39

Դրամագլուխ 3.150.000 ֆրանք:

Կ'արտադրէ տարին 3.000.000 քիլօկրամէն աւելի

Ներկայացուցիչ Հէնրի Ժարտօն, Պարնաթան Խան

Գրասենեկի և տպագրական զանազան տեսակ ընտիր թուղթեր, գծագրու-
թեան թուղթ սպիտակ և զանազան գոյներով, ծծուն թուղթեր, զանազան
տեսակ ստուարաթղթեր (մուխափա), լուսանկարչական թուղթեր, մագաղա-
թանման թուղթեր, նամակաց պահպանիչներ, և այլն, և այլն:

«ԾԱՂԻԿ» կը տպագրուի Վիտալոնի գործատան մէջ պատրաստուած թուղթի
վրայ: — Մանրամասն տեղեկութեանց և յանձնարարութեանց համար գիմել
«ԾԱՂԻԿ»-ի Խմբագրատունը:

9-10

FRATELLI GOLDENBERG

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԻՆ, ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՄԲԱՍԻՈՐ

ՀԱՆԴԵՐՁԵՂԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ ՀԱՄԱՅՆ ՆԻՐՈՊ. ԹՈՒՐԻՈՑ, ԱՍԻԱԿԱՆ ԹՈՒՐԻՈՑ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ՖՐԱԹԵԼԼԻ ԿՈԼՏԵՆՊԵՐԿԻ

Այս վաճառատուն կը յանձնարարուի հասարակութեան և ամէն միջման
կրնայ գիմադրել իւր կերպասուց ընտիր յատկութեամբ, պատրաստութեան
տոկունութեամբ, ինչպէս նաեւ հանդերձին գեղեցիկ կտրուածքովը:

ԳԼԽԱՌՈՐ ՄԹԵՐԱՆՈՅՔ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Թիւնելի քով Թիւ 2, եւ Բարաքէօյի Կամուրջին գլուխը Թիւ 28

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՐՐԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Մ Ա Ս Ն Ա Ճ Ի Ի Ղ Բ

Հռոտոս, Քափալա, Ռուսնուք, Զմիւռնիա, Վառնա, Պուրկաս, Փիլիպէ,
Բոր-Սաիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Մերսին, Բիոս, Թարսուս, Ատանա, Պէրութ,
Դամասկոս, Տրիպոլիս (Սուրիական), Եաֆա, Աքեա, Ալեքսանտրիա, Դահիլէ,
և այլն, և այլն:

MAISON PHÉNIX

Բերա, Բասաժ տիւ Թիւնէլ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Շապկեղինաց, ձերմակեղինաց և քրդեղինաց

Վաճառատունս կը յայտարարէ իւր բազմաթիւ յաճախորդաց թէ, Նանսիի և Րիւմպլիի աշխարհածանօթ գործատուներէն ի նորոյ ստացած է մեծ քանակութեամբ վերջին նորաձեւութեանց համաձայն շինուած՝ տրանց, կանանց և մանկանց համար պատրաստ հագուստեղէններ, օժիտի համար բազմատեսակ ձերմակեղէններ, կնուներ համար մանկանց զգեստներ և այլ ամէն տեսակ ապրանքներ:

ԱՐԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

	Հատը	Ղրշ.
Շապիկ կտաւեայ	14	էն 47 1/2
» գունաւոր տպածոյ	»	10 էն 28
» Փանէլա	»	21 էն 42
» գիշերանոց	»	12 էն 27
Անդրաժարակ	»	10 էն 21
» մատամբօլ	»	15 էն 22
Օձիք կտաւեայ	տուզինան	17 էն 54
Թեւնոց	»	29 էն 65
Թաշկինակ այլ և այլ տեսակ	»	14 էն 135
Գուլպաներ՝ ֆիլ տէքօս, բամպակեայ, մետաքսեայ, բրդեայ	»	29 էն 145
Փաշկապ այլ և այլ տեսակ	տուզինան	3 էն 19

ԿԱՆԱՆՑ ՀԱՄԱՐ.

	Հատը	Ղրշ.
Շապիկ՝ լաւ տպածոյ, գիւմացիուէն, պրօտրիով	15	էն 27
» » » » տանթեւայով	»	18 էն 31
Վարտիկ » » » » »	»	14 էն 22
Վարտիկ » » » » »	»	11 էն 24
Միսօ » » » » »	»	20 էն 38
» » » » » տանթեւայով	»	25 էն 65
Բօրսէ՝ Բարիկի կուրտէ գործատան	»	26 էն 70
Բօրսաժ բամպակեայ, մետաքսեայ	»	11 էն 26
Փանէլա լաւագոյն տեսակէն	»	15 էն 40

ՄԱՆԿԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ամէն տեսակ զգեստեղէնք և ձերմակեղէնք:

	Ղրշ.
Սեղանի սփռոցներ գունաւոր՝ 6 անձեռնոցով	20 էն 39
» » » » 6 և 12 »	65 էն 145
Անկողնոյ ծածկոցք մէթրը	9 էն 17
Գուլպայ՝ ֆիլ տէքօս, բրդեայ, բամպակեայ	40 էն 145
Կտաւ վիշիի, մէթրը	3 էն 5
Սպիտակ տպածոյ՝ լաւագոյն տեսակէն	2 էն 5 1/2

Եւ ուրիշ ամէն տեսակ ապրանքներ

Յանձնարարութեանց համար պէտք է գրել Վազիկի Յանձնակատարութեան Գրասենեակին:

5—52

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ

(Ընտանեաց ապագայն)

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԸՆԿ.

ՎԱՍՆ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ

ԴՐԱՄԱԴԼՈՅ

Կը գործէ ընդ հսկողութեամբ Գաղղիոյ

կառավարութեան

Կեդրոնատեղի՝ 61, Րէփուսիք փողոց,

Լիւն (Ֆրանսա)

Ապահովութիւն՝ 100,000 000 ֆր.

ԼԱՎԸՆԻՌ ՏԷ ՖԱՄԻՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆ, որ հաստատուած է նպատեւ լու համար փոքր խնայողութեանց, արագ զարգացում մը ունեցած է: Իւր նպատակն է որոշեալ պայմանաժամի մէջ վերականգնել դրամագլուխն:

Ընկերութեան գործառնութիւնք բազմաթիւի են. ինչպէս շարժական արժէք և փոխ տրուած դրամագլուխը ապահովագրութիւն, կորուսեալ դրամագլուխը մը վերականգնութիւն: Երաշխաւորութիւնք և Գլխավճարք՝ փոխառութեանց և ճարտարութեանց և վաճառականութեան մէջ գործածուած դրամագլուխը, մանկանց համար օժիտք, հանգստեան սնտուկ ծերութեան համար, ցիկանս եկամուտներու կազմութիւն, ի մի բան այն ամէն գործառնութիւնք որոց նպատակն է խնայողութիւն: Ընկերութեան Պիւսոյ գործակալութիւնն սկսած է 1884 Յունուար 1էն:

Տեղեկութեանց եւ բաժանորդագրութեան համար գիմել առ Բարսել Էֆէնտի Թէլլաւեան, գործակալ Ընկերութեան ի Կ. Պոլիս, Պաճէ—Գարու, Շէյխ—Իսլամ խան, Թիւ 11:

ՋԷՆՕՐ ՄԵՐՃԱՆՃԵԱՆ

Պանէ-գաբու, Համիտիէ Ֆատտէս, 58

Իքի գաբուլը դեղարանին դմաց

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԺԱՄԱՅՈՅՑ

Պատի, Գրպանի

Ոսլիէ, Արծաթէ եւ Նիքէլէ

ԳՈՅԱՐԵՂԵՆՔ

Ապարանջաններ, Պուշներ, Օղեր, Մատանիներ, Մետայեօններ, և այլն:

Այս բոլոր ապրանքները բերուած են Եւրոպիոյ լաւագոյն գործարաններէն, և իրենց ճաշակն, քրաթը և ընտրութիւնը կ'արգարացնեն այն համեմատաբար համեստ գինն որով ի վաճառ հանուած են:

Փոքրաքանակ և մեծաքանակ

վաճառումն

Վաճառատունը յանձն կ'առնու աւ մէն տեսակ նորոգումներ, ժամացոյցի և գոհարինաց յանձնարարութիւններ: Կարէ Գրպանիք և Նիքէլ: 5—5

Բաժանորդագրին ԿԱՆԻՍԿ Թուրքիոյ Համար տարեկան 50 զրշ, Լուսնիոյ Համար 5 ռուբլի, ուրիշ երկրներու համար 12 ֆր:

Վեցամսեայ եւ եռամսեայ բաժանորդագրութիւնք եւս կ'ընդունուին:

Գաւառներէն Օսմանեան նամակագրոշմ կ'ընդունուի՝ 1 զրշ, նոցա 34 փարայի հաշուով, կամ 100 զրուշի փոխարէն 115 զրշ:

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար գիծել

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ ԵՌԱՆԱՆ Գ. ՓԱՆԱՍԿԱՆՅԱՆ

Պոլիս, Պոստ-Պարտ, Թաշ Խան, բիւ 50

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

درعليه ده بغيچه قوسنده طاش خاندہ

«نومروده» «زاغيك» غزتهسى مديرى

بالاقيشان حوونان

S'adresser à

HOVNAN PALACACHIAN

Directeur du journal arménien «Dzaghik»,

Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50

CONSTANTINOPLE

40 փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՇՈՐ ՇՐՋԱՆ — Բ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 13

ՇԱԲԱԹ

11 ՅՈՒՆԻՈՒԱՐ 1892

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Դ Ր Ա Դ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն (1)

Արիսակէս եպիսկոպոս Սեդրակեանի

«Ամուսնական խնդիրներ» գրքին

վրայ,

Ի Թիբեկ Միսաք Արամեանէ

Ե.

Ասկից տասը տարի առաջ հայ գրականութիւնը բազմ ունեցաւ տեսնել վաղածամ հանգուցեալ Բաստամեանց գիտնական վարդապետի «Ամուսնութեան իրաւանց հետազոտութիւնը» քսոտ Հայոց եկեղեցական իրաւաբանութեան: Որքան ալ թերութիւններ ունենար, այնու ամենայնիւ դա մի գիտնական աշխատութիւն էր, որ չէ թէ մեր, այլ և իրաւաբանական դանձերով հարուստ օտար գրականութեան պատիւ կարող էր բերել: Այդ աշխատութեան գլխաւոր արժանաւորութիւնն այն էր, որ համեմատ չէ՛ր միտումներու խմբով. և յիշատի Sine ira, Studio, հետազոտութիւն էր քսոտ Հայոց եկեղեցական իրաւաբանութեան: Այդ գործի մէջ Ամուսնական գրութիւնը իւր բոլոր մասերով մանրամասնաբար ուսումնասիրուած էր պատմական տեսութեամբ: Այդ գործը կարող էր ապագայ կանոնադէտներու ձեռքն ամուր նեցուկ և միջոց լինել՝ հետազոտութեան բազմ խորքերը մտնելու, որպէս զի, ինչպէս կ'ըսած էր իւր հետազոտութիւնը Հ. Բաստամեանցը, «եկեղեցին մշակէր և հաստատէր մի լիակատար, պարզ և ճիշդ կանոն՝ ընդհանուր օրէնքի զօրութեամբ՝ Ռուսաստանի, Թուրքիայի և բոլոր ուրիշ տեղերու Հայոց մասին, որ այնպիսի մեծ նշանակութիւն ունի ընտանեկան, բարոյական և քաղաքացիական կեանքի մէջ»:

Այս բանն իմանալով՝ բոլորովին իրաւունք ունէինք մտածելու, որ ար-

դարեւ Սեդրակեան Սրբազանը սկսած է այս մշակումը՝ եկեղեցական տեսակէտով պարզելով այն կէտերը, որոնք Հ. Բաստամեանի հետազոտութեան մէջ թերատ էին մնացել, և հարստացնելով այնպիսի նիւթերով, զորս կարող էր իւր ձեռքի տակ ունենալ՝ շնորհիւ իւր վարած պաշտօններու և ասոնց միջոցաւ բացուած դիւաններու: «Ամուսնական խնդիրներ»ը այդ տեսակէտով ո՛չ միայն շնորհալոյսներ մի նորութիւն, որպէս շարունակութիւն Հ. Բաստամեանի հետազոտութեան, այլ մինչև անգամ իւր ուսումնասիրութիւն չէ իսկ հասուցած այն աստիճանին, որուն հասուցել էր վաղամեա գիտնական վարդապետը: Եւ այլապէս ալ չէր կարելի: Սեդրակեան Սրբազան իւր հմուտութիւնը բացառապէս քաղել է Հ. Բաստամեանի աշխատասիրութեանէն, այն ալ աղաւաղելով՝ ինչ որ օրինակի արժանի էր, և իւրացնելով ինչ որ նորա թերութիւնն էր(1):

(1) Յիշենք միայն այն իրողութիւնը, որ, ինչպէս Հ. Բաստամեանցը, նոյնպէս և Սեդրակեան Սրբազանը ամուսնական խորհրդի մատակարարութեան համար՝ եկեղեցւոյ սահմանած կանոնները թուելու ժամանակ զանց կ'ընէ այն կանոնը, որ միւս կանոններու բոլորումն է և ամուսնական խորհրդի կատարման առհաստաչեայն, — այն է քահանայական օրհնութիւնը եկեղեցւոյ մէջ «Աստուած ի մէջ սոցա» աղօթքով: Ինչ էլ որ լինէր պատճառը, որ այսպիսի մի նշանաւոր կէտ վրիպել էր Հ. Բաստամեանի ուշադրութիւնէն, այսուամենայնիւ մեր համեստ կարծիքով՝ պէտք է «Ամուսնական խնդիրներ»ի նոր խուզարկութեան մէջ նոյնպէս դիտողութեան առնուէր այս դաւանաբանական առհաստաչեայն կէտը նոյն իսկ մտքի համար, որ այս մասին՝ Հ. Բաստամեանի աշխատութեան հրատարակութեանէն յետոյ՝ Ս. Սիմոնի յայտնի չըջարկականի աւթիւ մի գաղափար արձարծուեցաւ, որ գուցէ ճիշդ էր իրաւաբանական իմաստասիրութեան տեսակէտով, բայց բոլորովին սխալ էր և հակառակ եկեղեցւոյ դաւանաբանական վարդապետութեան («Նոր-Դար», 1884, թիւ 100):

Տեսնենք ի՞նչ կուտայ մեզ Սեդրակեան Սրբազան իւր աշխատութեամբ:

Սեդրակեան Սրբազան ճիւղագրութեան կանոնները քննելէ առաջ՝ մի պատմական տեսութիւն կ'ընէ հին ազգաց մէջ ամուսնութեան վերաբերմամբ հաստատուած գաղափարաց ու սովորութեանց մասին: Ի՞նչ է այդ տեսութիւնը. — մարդաբանական գիտութեան «վերջին խօսք» բոլոր հրապուրիչ վարկանքներով: Սեդրակեան Սրբազան իւր ընտրած առարկայի բովանդակութիւնը հաղորդելէ առաջ՝ կարեւոր կը համարի որոշել անոր գիտնական հիմքը: Ի հարկէ սա վատ չէ՛. բայց հարց՝ թէ այդ առարկայի խուզարկութեան մէջ որ աստիճանի կշիռ կարող է ունենալ եկեղեցւոյ առաջ աղի մարդաբանութեան և Տայլորի, Բրոկի և ասոնց նման մարդաբաններու վարկանքը, որոց եթէ լսելու լինինք, պէտք է Ս. Գիրքը իւր պատմական բոլոր վիճարկութիւններով հին առասպելներու կարգը դասել: Արդէն մարդաբանութիւնը չէ՛. կարող կշիռ ունենալ եկեղեցւոյ առաջ նայն իսկ այն պատճառով, որ՝ քսոտ վարդապետութեան նորահեղինակաց՝ մարդկային զարգացումը վայրենութեան դէպի քաղաքակրթութիւն պատահումներու արդիւնք է, արտաքին պայմաններու և մտածողութեան եղանակի փոփոխման հետեանք, մինչդեռ եկեղեցին կը հաւատայ Աստուածային ստեղծագործութեան և Աստուածային խնամոց միջամտութեան, — նախախնամութեան, որ կը կառավարէ տիեզերքի ընթացքը:

Օրինակ բերենք այդ մարդաբանական դատողութիւններէն: Որչափ մարդկային ազգերը քայլ առ քայլ կը հեռանան նախնական և նախապատմական վայրենի և կիսավայրենի դրութեանէն դէպի պատմական ու դէպի քաղաքական դրութիւնը, այնչափ ալ կը մեղմանայ նոցա բարուց խստու-

(1) Շար. «Ծաղիկ»ի նախորդ թիւէն:

թիւնն ու կենցաղավարութիւնը և յառաջ կուգայ ընտանիքն յարմարաւոր կերպիւ կազմակերպելու պէտքը. կինը հետզհետէ կ'ստանայ մասնաւոր նշանակութիւն և նորա այդ ձեռք բերած նշանակութիւնն իրեն կուտայ յարգանք ու արտօնութիւններ թէ՛ առտնին և թէ՛ հասարակական յարաբերութեանց մէջ» (եր. 18): Այս դատողութիւնը ի հարկէ բոլորովին բնական է մարդաբանի համար, որպէս մակաբերութիւն իրեն աշխարհայեցողութեան: Բնական է, որովհետեւ իրեն համար անհասկանալի բան է մարդի աստուածատեղծութիւնը և ամուսնական հաստատութիւնը որպէս աստուածային օրէնք ի սկզբանէ: Մարդաբաններու վարդապետութեամբ՝ իբր թէ քրիստոնէութենէն սկիզբն է առած կանանց իրաւունքի կատարելութիւնը ընտանիքի և հասարակութեան մէջ: Սակայն եկեղեցին կարող է՝ արդեօք անտեսութեան տալ այն կատարելատիպ օրինակները զորս Ս. Գիրքը ցոյց կուտայ յանձին Սարայի, Ռեբեկայի, Դաբարայի, Հուլի, Յուդիթի, որպէս փաստ թէ կնոջ իրաւունքի կատարելութիւնը հետեանք էր ո՛չ քաղաքական զարգացման, այլ այն միաւորութեան, զոր արարչագործութեան սկիզբէն ստեղծողը հաստատեց մարդի և կնոջ մէջ, այն է ամուսն սերնդոց և ընկերական կենակցութեան՝ զուգելով ի մի մարմին: Չէ կարող, որովհետեւ նա, եկեղեցին, կը հաւատայ կենաց Բանի ներգործութեան մարդկային կեանքի վրայ ոչ թէ մարդեղութեան օրէն, այլ ի սկզբանէ արարչագործութեան մարդոյ:

Թէ եկեղեցին բոլորովին իրաւամբ առաւել գերակշռութիւն կուտայ Ս. Գրոց պատմական վկայութեանց քան թէ մարդաբանների ցուցմունքին, կարող ենք հասկնալ հետեւալ օրինակէն: Ըստ Սեդրակեան Սրբազանի՝ «Երբ ամուսնութեան նուիրականութիւնն ընդունուած է մի ազգի մէջ կրօնական և պետական օրէնսդրութիւններով, հարկաւ յառաջ կուգայ ամուսնութեան օրինակարութիւնը իբրեւ հիմն նուիրականութեան, իսկ օրինակարութեան գլխաւորն և անդրանիկ հիմն եղել է՝ որոշ աստիճաններով զգուշանալ արիւնակցութենէ ու ազգակցութենէ: Որչափ ալ ամուսնութիւնը ի սկզբան տեղի ունեցած լինի համընտանի սովորութիւններով, սակայն մարդկային ցեղերու մեծամասնութիւնը, մանաւանդ քաղաքակրթութեան շրջանը ոտք դնողները, շատ վաղ արդէն կ'սկսին պատկառանք դրալ դէս ի ընտանիքի սրբութիւնը և դնել մի յայտնի սահման՝

օրինակցութիւններով և ընտանեկցութիւններով միմեանց հետ կապուած ամուսնութեան համար: Բայ ի այս պատճառէն, — այսինքն պատկառանքն դէս ի ընտանիքի օրհնութիւնը — եղել է, որպէս կը վկայեն Տայլօրը և ուրիշ հեղինակներ, այլ պատճառ խորշելու, որ է յառաջ գալիք բնական և բարոյական միասակարութիւնը» (եր. 18—20):

Եւ այսպէս ուրեմն ազգայնաւորութենէն խորշելու զգացմունքը և գաղափարը քաղաքակրթութեան արդիւնք են: Սեդրակեան Սրբազան իւր դատողութեան կշիռ տալու համար վկայութիւն կը բերէ Հ. Բաստամեանի աշխատութենէն որ տեղ ասած է՝ թէ Պատմական և մանաւանդ իրաւաբանական վկայութիւնները ցոյց կուտան որ իւրաքանչիւր ազգի մոռաւոր բարոյական զարգացման հետ՝ զարգացել է այդ վեմ գաղափարը ամուսնական սրբութեան վրայ, որով աւելի և աւելի հեւացուցել է օրինաւոր ամուսնութեան սահմանը նոյն ընտանիքի անդամոց մէջ:

Ճշմարիտ է, այդ զղուանքը, կամ ուղիւ ասել՝ այդ պաղումը (horor naturalis) մարդի բնութեան մէջ, բայց ոչ որպէս սոսկ բնական թելադրութիւն, այլ որպէս Աստուածային իրաւունք, Աստուածային պատուէր, որ մարդու խղճի մէջ յայտնուեցաւ արարչութեան սկիզբը, և նայելով թէ մարդը ինչպէս կը վերաբերուէր իւր խղճի թելադրութեանց, այնքան ալ կ'արտայայտէր այդ իրաւունքի, հրամանի կենագործ զօրութիւնը մարդու կեանքի և կենցաղավարութեան մէջ:

Բայց ասել թէ իրողութիւնը մարդու քաղաքակրթական զարգացման արդիւնք է կամ թէ այդ քաղաքակրթութեան զարգացման հետ կը զարգանայ այդ գաղափարը, — այն ժամանակ պէտք է փակենք ո՛չ թէ Աստուածաշունչ Ս. Գրոց պատմութիւնը, այլ առ հասարակ ամէն տեսակ ստոյգ պատմութիւն: Երբ Սինայի անապատի մէջ Աբրահամի գրեթէ կիսավայրենի հովիւ սերունդը՝ Եգիպտոսէն դուրս ելած կը թափառէր Քանանացոց երկիրը մտնելու համար, թէ՛ այն երկիրը ուրիշ ազատուել էր, Եգիպտոսը, և թէ՛ այն երկիրը, զոր պիտի ժառանգէր, Քանանացոց երկիրը, մտաւոր զարգացման և քաղաքակրթութեան այնպիսի աստիճանի վրայ կանգնած էին, որու մեծութեան ու փառքի բեկորներն այսօր ալ կը զարմացնեն քաղաքակրթութեամբ ազգերը: Այդ երկիրները օրօրան եղան կլասիկական ժողովրդոց քաղաքակրթութեան: Բայց այս միջոցին իսկ Սինայի անապատի մէջ ի յաւիտե-

նից կ'երևէր Եհովան և պատգամ կ'արձակէր թափառող ժողովրդի առաջնորդին. «Խօսեաց ընդ որդիան Իսրայէլի և ասացիս ցնոսա. Ես եմ Տէր Աստուած ձեր, ըստ ամենայն գնացից երկրին Եգիպտացոց, որում պանդխտեցայք՝ մի առնիցէք. ըստ գնացից երկրին Քանանացոց, յոր և տարայց զձեզ՝ մի գնայցէք. գիրաւունս իմ առնիլիք և զհրամանս իմ պահեալիք գնալ ի նոսա. Ես եմ Տէր Աստուած ձեր. և պահեալիք զամենայն հրամանս իմ և զամենայն իրաւունս իմ և արասլիք զնոսա, զոր արարեալ մարդոց՝ կեցցէ նոօօփ: Ես եմ Տէր Աստուած ձեր. Մարդոք մարդ առ ամենայն ընտանութիւն մարմնոյ իւրոյ մի մերձեսցի. յայտնել զառականս նորա, զի ես եմ Տէր: (Ղևտայի ԺԸ 1—5): Այս փաստի դէմ ի հարկէ այլ ևս աւելորդ է վկայութիւն բերել պատմութեան այն շրջաններէն, երբ ազգաց քաղաքակրթութիւնը կը ներկայացնէր զարգացման բարձր աստիճան. բայց ազգաշաղկապութեամբ պակումը, խորշանքը՝ բոլորովին մարած: Եւ ի՞նչու հեռու դնանք, պատմութեան դիմենք, երբ մենք մեր կեանքի մէջ կը տեսնենք որ Աստուածային այդ իրաւունքի և հրամանի դէմ հետադարձ են անոնք են զորս սովորաբար մենք մոռցի դասակարգ կ'անուանենք, և գրեթէ բոլոր չհաս պատկերներ՝ մինչև ազգապղծութիւն՝ այդ դասակարգի մէջ կատարուած են...:

Այս օրինակը կը կարծենք բաւական է հասկնելու թէ ո՞ր աստիճան անհեթեթութիւն է, երբ մի առարկայի քննութիւնը չէ հաստատուած նորա գիտութեան հիմանց վրայ: Սեդրակեան Սրբազան գուցէ առարկէ թէ Հ. Բաստամեանցը իւր տեսութիւնը այսպէս էր պատճառաբանած. Ճշմարիտ է, բայց չպիտի մոռանաք որ նա իւր աշխատութիւնը կնքել էր «Իրաւաբանական հետազոտութիւն» անուանով, ուստի և կարող էր ճառել ըստ մարդկեղէն մտաց ճարտարութեան բանի՝ միմիայն արտաքինը դիտելով: Ի հարկէ նա մի մեծ ծառայութիւն կարող էր ընել, եթէ խնդրի դաւանաբանական կողմն ալ քննած լինէր, բայց քանի որ նա չէ ըրած՝ նորա հետեւող պարտաւորութիւնն էր այս կողմն ալ նայելու: Հ. Բաստամեանցի բոլոր աշխատութիւնը սոսկ ուսումնասէր մտքի արդիւնք էր, իսկ Սեդրակեան Սրբազանի աշխատութիւնը մի տեսակ պարտաւճար է արհեստական կոչման. մանաւանդ այդ պարտավճարութեան հարկել է այն լուրը՝ թէ ազգային եկեղեցական ժողով զուսմարելու առաջարկութիւն պիտի լինի Կ. Պոլսոյ ե-

կեղեցականաց համագումար ժողովի կողմէն, փոփոխելու համար ամուսնական օրէնքները՝ համաձայն ժամանակի ընկերական կեանքի պահանջներուն։ Այդպիսի մի աշխատութեան մէջ հազիւ թէ ներքին էր զանցառութեան տալ ազգաշաղկապութեան կրօնական արգելքները՝ առանց բացառարդելու անոնց դաւանաբանական և ինքնական հիմքը, որոց վրայ ամրացած են եկեղեցւոյ ընդունած օրէնքները, և որ կը բովանդակի Ս. Գրոց այն կտորի մէջ զոր ի վերեւ յառաջ բերինք։ Առանց այդ կանխազգու պատուիրանին՝ եկեղեցւոյ համար այդ պատուիրանի թեւադրութիւններն այնքան նշանակութիւն պիտի ստանային, ինչպէս ստացել են Հին Ուխտի, մանաւանդ Նոր Ուխտի պատմութեան կեանքի մէջ։

(Շարունակելի)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

Աղքատ և խեղճուկ տնակ մ'էր թէ և, բայց կը փայլէր մաքրութեամբ. պատուհանին մօտ՝ բարձր աթոռի մը վրայ՝ հինգ վեց տարեկան մանկիկ մը, տոգոյն և նիհար, պատուհանէն դուրս կը նայէր։ Մայրը դիմացի տան սենեկին մէջ ցոյց տուաւ կարմուռ և կոյտոտ փոքր աղջկի մը որ կը խաղար կառքով լեցուն ամէն տեսակ խաղալիքներու հետ։

— Կը տեսնե՞ս, սիրունս, այդ աղջկիդ. բազում կերուին ներքե խաղալիքները կը վստան. բայց քեզի չափ երջանիկ չէ. մայր չունի խեղճ որ գրկէ. խաղալով խաղալով պիտի յոգնի, և ոչ ոք պիտի գայ խօսիլ իրեն՝ ազտիկ Յիսուսի վրայ, անոր պատմելով թէ ի՞նչպէս այս հրաշալի երեկոյն երկրի վրայ եկաւ բոլոր աշխարհի մանկանց համար, ու որչա՞փ զանոնք կը սիրէ երբ որ բարի և հնազանդ են։ Դուն անկէ աւելի երջանիկ ես, քանի որ մայր ունիս, և ես Մենդեան համար ախորժակամ կարմրուկ խնձոր մը դրի կրակարանին մէջ որ եփի։

Գգուանաց և համբոյրներու մէջ, կիներ՝ մանկիկէն աւելի տոգոյն՝ գնաց պատրաստել մի ժուժկալ սեղան։ Յետոյ եկաւ մանկիկին քնքու ձեռքը մէջ դնել դեռ մոխիրներով ծածկուած խնձորն։

Աղքատութեան մէջ ծնած մանկիկը ձեռքը մէջ բռնած էր խնձորը որպէս մի անգին գանձ, չոյելով, տաքցնելով, աչքերով լսելով։ Խնձորը սուղ էր այս տարի, ձմեռը սաստիկ էր. ձմաւրիս խնձորը մ'էր այս խնձոր։

Ներքուղւոյն խորը խուլ ոտնաձայն մը կը լսուէր։

— «Մամա, ծերուկ նուագածուն է որ կուգայ, դու ո՞ր բաց։ Ծերուկը՝ բոլորովին կորաքամակ՝ ներս մտաւ իւր Պառպառի երգեհոնով։

— Բարի լոյս, մայր, բարի լոյս, ազտիկ։ Ծնորհաւոր Մենդե, ա՛խ, եթէ կարենայի քիչ մը բան ուտել այս երեկոյ... մայր, կենացս մէջ չատ անգամ ծոմ բռնեցի. բայց Մենդեան չուտել. ո՛հ, այս անգամ չատ դառն երեցաւ...»։

Փոքրիկն Պողոս մտիկ կ'ընէր. երգեհոն ածողը հին բարեկամ մ'էր և չատ անգամ կը յիշէր իւր նուագարանին մեղմաղճոտ ձայներն։

Աթոռէն վար լիւս՝ միշտ ձեռքն ունենալով խնձորը, և խեղճ մարդուն բազկացը մէջ նետուելով. «Ահա՛, ա՛ն, ըսաւ, քեզի կուտամ որ դու ալ Մենդե ընես։

Ու ձեռքերուն մէջ կը մոցնէր խնձորը։ Նուագածուն կը մերժէր առնել։

— Մամա՛, ըսէ՛ որ առնէ և ես Մենդե ըրած պիտի ըլլամ, և ազտիկ Յիսուսը գոհ պիտի ըլլայ։

— Ա՛ն, պարոն Պողոս. փոքրիկս սրտանց կ'ընծայէ քեզ, և ես ուրախ եմ որ նա սովորեցաւ ինքզինքը զրկել այլոց համար։

— Աստուած օրհնէ քեզ, վասն զի ձեր աւելորդէն չէ որ ինձ կը նուիրէք զայս, դրացուհի։

Ծերուկը ուրախ, ինչպէս մանուկն, առաւ եփած խնձորն. յետոյ մեղմիկ մոխիրները մաքրելով, կեղեն ստիկելով, սկսաւ լալիւ. տղան կը դիտէր և չէր զղջար՝ մաքրելով թէ արդեօք որչա՞փ քաղցր էր...։

Ուտելէ յետոյ, ծերուկը դրկեց փոքրիկն, և. «Ահաւասիկ, անուշիկս, ինչ որ քեզ կրնամ փոխադարձ ընել ըսելով, նուագարանն առաւ և ուրախ եղանակներ ածեց։

Մանկիկն ուրախ էր, մայրը կը ծիծաղէր։ Կատարեւապէս երջանիկ կ'ըլլէր զայն զիրենք այն պահուն՝ այս երեք անձինք։

Գիշերը, Պետրոս երազեց հրեշտակաց ջերմ համբոյրներն և Յիսուսի գգուանքներն։ Առաւօտուն դուռը զարնուելով, սպասուհի մը ներս մըտաւ և մամային ըսաւ.

— Տէրս սոյն շաքարեղէններէն կը զրկէ ձեզ։ Մեր ազտիկ օրիորդն երէկ երեկոյ այնչափ կերաւ որ բոլոր գիշերն անհանգիստ էր և դեռ այս առաւօտ կուլայ։ Պարոնն ա՛լ չուզեր շաքարեղէններ տեսնել իւր տան մէջ. առէ՛ք, նայեցէք որ ձեր ազտիկն ալ մերինին պէս չընէ։

— Ո՛հ, ո՛հ, փոքր սրտիս մէջ Մենդե մ'ունեցայ, մամաաց Պետրոս, կիսովին արթննալով։

— Ի՞նչ կ'ըսէ ազտիկը։

— Կը պատմէ թէ մի ուրախ Մենդե ունեցաւ սրտին մէջ, և ես չընորհակալ եմ ձեզ, Օրիորդ, և ուրախ ձեր տիրոջ ազնուասրտութենէն։ Կը տեսնէ՞ք թէ երէկ ուրախ էինք, այսօր բոլորովին գո՛հ ենք։

— Մնաք բարով, Տիկին, ըսաւ ըսպասուհին մեկնելով և քթին տակէն մոմաւով. «բոլորովին գո՛հ, ճշմարտն ըսելով մինակ այսպիսիք են որ ուրախ Մենդե մը կ'ընեն... բոլորովին ուրախ, եւ մենք որ աղաղակներ և արցունքներ ունեցանք... երանի՛ իրենց։

9 Յունիս. 1892 ԼԵՒՈՆ Յ. ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ
Գասթ-գիւղ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

Գրէջ

ԳԱՅՐԻԵԼ ԳԱՀԱՆԱՅ ԿԻՒՐԼԵԻ

Սոյն գիրքը, վաւերացեալ ի Կրօն. ժողովոյ Ազգ. Կեդր. վարչութեան, կը պարունակէ կրօնական ու բարոյական այնպիսի խրատներ, որք մարդուս հոգին ու միտքը կրթելով կը յորդորեն զգուշանալ մոլութիւններէ և սիրել զառաքինութիւն, ապրելով իրիւ ճշմարիտ Հայ-քրիստոնեայ. Նաև ունի ճշգրիտ բացատրութիւններ Տէրունական աղօթից, Տասնաբանեայ օրինաց և Եօթն մահացու մեղաց նկատմամբ։

Այս գործ արժանի է քաջալերութեան, որովհետեւ այս վերջին ժամանակաց մէջ առաջին անգամն է որ քահանայի մը, մանաւանդ գիւղացի քահանայի մը սրտէն ու գրչէն կը բղիթ այսպիսի լաւագոյն և բարոյախօս գործ մը։ Գինն է 5 դրուշ։

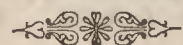
Գաւառներէն ուղղորդող պէտք է դիմեն «Մաղիկ»ի Յանձնակատարութեան Գրասենեկին. զրկելով նաև փոստի ծախքը։

— Կատարեալ ու արի է այն մարդն որ կրնայ մաքառիլ իւր կրից դէմ և սանձել զայնս։

— Աշխարհիս մէջ ամենադիւրին գործ է կին առնուլը, և ամենադժուարին բանն ալ զայն ընտրելն է։

— Կրնամ ըսել թէ լեզուին զարդը հրազինուց կոտորածէն սոսկալի է։

— Չըկայ չափութիւն մը որ կարենայ հաւատարիլ ժամանակի կորուստին։

ՏԷՍՏԱՆ

ԱՄԵՆՈՐՀՆԵԱԼ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

(ԱՇԸՂ ՏԵԼԱՆԸ(1) Է ԱՍԱՑՆԵԱԼ)

Մտիկ արէք աշխարհիս բանին

Սուրբ Աստուածածնայ գովասանքէն:

Եաղութին, Ձմրութին, անգին մարգարտին,

Գոհարին, լեալին, Չամ չրախ քարին,

Աստուած որ ստեղծեց արարածքս ամէն,

Չեն քեզի պարապար Ս. Աստուածածին:

Երկինք ու գետինք, հրեշտակք, մարդիկ,

Աշխարհիս մէջ ինչ զրար որ Սուրբ կան,

Չեն քեզի պարապար Ս. Աստուածածին:

Գովեցին զքեզ, Մարիամ Սուրբ կոյս,

Մարմինդ է հողեղին, հոգիդ բովանդակ լոյս,

Չանագան տառամունքդ ի մէջ բերնիդ զետ մարգարտաբոյս,

Դուռն գերահրաշ ծաղիկ, դու պալատան բոյս:

Աղամ որ վարեցին գրախաշն ի դուրս,

Այնպէս եմ անձրիք, ես եմ տարակոյս,

Քեզ ունիմ, Տիրամայր, ապաւէն և յոյս:

Դու լինիս միածին որդւոյդ բարեխօս:

Հոռոմ, Ֆրէնկիտան ի դուրս,

Քեզ գովեն շարականով անդադար, անսուս,

Սրբոց քառասուն մանկանց վերան իջաւ լոյս,

Քառասուն հոռականաց գլուխ Հռիփսիմէ կոյս:

Արեւելք, արեւմուտ, հարաւ և հիւսիս

Չեն քեզի պարապար, Ս. Աստուածածին:

Գովեցին Մարիամ ձեզնէք կիւղէլին,

Վալլանի չեմ տար Տիւնեայիս մալին,

Հնդկաց ծովէն ելած գոհարին, լեալին,

Լեւ, ու գրգըլ էլմա միւլք անասօլին,

Աշխարհս գին չ'ըլար մագիդ մէկ թելին:

Աղամայ գրախտին խօսուն պիւլպիւլին:

Յակորայ սանդխտին իջին ու ելին:

Կայր երկու հրեշտակ սաղին ու սօլին:⁽²⁾

Պահեն հոգիքն, տան Ռափայելին,

Տայ դասք Միքայէլին, դասք Միքայէլն դասք Գարրիէլին:

Հոգիքն երկիրապէս Սուրբ Մանուէլին,

Ինծի նման մեղաւորք մոմին պէս հալին:

Դանիէլ ապրեցաւ ի հոր վիշապին:

Աղամայ որդի Սեթ Միսիթար, Սաղաթիէլին:⁽³⁾

Եղբարքն ալ չի թողին Յովսէփն իւր հալին:

Վերուցին նետեցին խորին մէջ կէօլին:

Շապիւրն ներկեցին արեւնով ուլին:

Յակոր երդում ըրաւ Մըսրայ գալին,

Կայէն ինչպէս զբլիթ եղաւ եղբորն՝ Աբելին:

(1) Բարերդցի կը կարծուի երգիչը, և Քարապրակ գիւղը Տիւնեայ գետափին մը կայ, բայց անորոշ կը մնայ: Եթէ որ, Կարնեցի, Դերմանեցի և մեր վերին գրապիք, բան մը գիտեն երգչին և երգոյս մասին, թող հաճին հրապարակ հանել, գիտեմ որ շատ տեղեր հաշակուած է այս Տէստան:

(2) Երգիչը գիտէ թէ մարդոց երկու հրեշտակ սահապան կը կենան:

(3) Այս տեղ և այլ տեղեր հակասական կամ Ս. Գրոց պատմութեան ոճին դէմ սխալ կը տեսնուի, բայց ընդօրինակողք մուծած են այդ սխալանքը: մենք չուզեցինք ու և է ուղղութիւն մուծանել, երգին պարզութիւնը չաղարտելու համար:

Եսայի, Եղիանայ, մայր Սամուէլին,
Երեք Ս. մանկունք, Յոր երանելին,
Ս. Գրիգոր, Ներսէս այն Շնորհալին
Չեն քեզի պարապար Ս. Աստուածածին:

Ծովն մեծ ովկիանոս, խոր անատակ կէօլեր,
Ինչ զրար լուսատու զբլիթու ակներ:

Ինչ զրար որ կայ գետինն ծառ պտղաբեր,
Տէրն ստեղծեց՝ Աղամայ թէ կեր:

Համասիւռ ծաղիկն էր տաներիւ թեր,

Այն տաներիւ թեր իւր աշակերտներ,

Տէր Յիսուս Բրիտոս ինք նշանակէր,

Մեծ Գարրիէլ որ քեզի անտիւ երեր:

Որդիդ ալ խաչեցաւ Աղամայ Վարքեր,

Քերեզմանդ որ եկան կանայք իւղաբեր,

Ս. Օհաննէս ծնաւ մօրքուդ Եղիարթ,

Դու անյղում ծնար լոյսն իւղաբեր:

Պոյրդ է եկեղեցի, սուրբ Գամատուններ,

Վարադոյրդ սերասեր թելի սրպաներ,

Ժամդ է թելի սրպա. գիրիդ խիկհի տեղ (սկիհ):

Բաղեղէն թեւ ունիս, լուսեղէն մատներ,

Ծովեղէն աչեր ունիս, կամարեղէն յօնքեր:

Աստուած իջեր զքեզ եօթն օր յօրիներ:

Արեգակն և լուսին. քան զամպերն ի վեր,

Քան լուսնիկան ի վեր փոքրագոյն տառեր:

Գետինին շուք կուտան ցօղատու ամպեր,

Այլ ոչ սրբատներ, կամ ենոք, Եղիա, Սիմէօն ծեր:

Ինչ զրար լուսաւորչու ազգ կայ Աղամայ ի վեր,

Չեն քեզի պարապար, Ս. Աստուածածին:

Տիգրիս, Փիտոն, Եփրատ, Գեհնի գետեր,

Չորս գետն ալ կուգայ գրախաշն ի վեր,

Մէկը արեւելք կ'երթայ, մէկն արեւմուտ,

Մէկը հարաւ կ'երթայ, մէկը և հիւսիս:

Քեզ ունիմ, Տէր Յիսուս, բարի նաւապետ,

Դու ես սգաւորաց սրտին հովուապետ:

Մեծ տապանն որ շինեց մեծ Նոյ նաւապետ,

Սեմ, Քամ, Յարեթ երեք որդիքն ալ ի հետ,

Կինն Նեմլար Աստուծոյ փոքր նաւապետ:

Չանագան զարմանազան, արեգնազանն ալ ի հետ:

Հայր Աբրահամ, Սահակ, Յակոբ նաւապետ,

Պատուականայրն Մեղիսեդեկ քահանայապետ

Նա էր քահանայից մէլմար պաւ վարպետ:

Քեզ կնքահայր կ'տան մեծ սուրբ Կարապետ:

Մեղաւորաց բարեխօս Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետ:

Սուրբ Լուսաւորիչ եկաւ քան զամէնը հետ,

Ոչ խորանակերտ կար և ոչ տաճարապետ,

Եւ ոչ եօթանասուն երկու աշակերտ:

Ինչ զրար ճգնաւորք ու սուրբ վարդապետ:

Ինչ զրար մարտիրոսաց արիւնն ելաւ գետ:

Երեք հարիւր տասնութը ուղղափառ հայրապետ,

Ինք դաս հրեշտակք և հրեշտակապետ

Չեն քեզի պարապար Սուրբ Աստուածածին:

Քամուն ու կրակէն, հողէն ու ջրէն,

Աղամար ստեղծեց Սեղովմայ աղբերէն,

Քեզ աւելի արաւ երկու սեղիւրէն,

Քեզ աւելի արաւ ի Նոյի ծառէն,

Քեզ աւելի արաւ Գիւմէլիս վարէն,

Քեզ աւելի արաւ ի բլուր հաղարէն:

Քեզ աւելի արաւ քան զՄովսէս մարգարէն:

Մովսէս գաւազանը զարկաւ ջուր հանեց քարէն:

Քեզ աւելի արաւ իւր սիրական Ղաղարէն,

Ղազար մեռաւ, ողջ ելաւ մեզարէն,
Տասնեւհինգ տարի էօմիւր առաւ նորէն.
Մանասէ՛ Եսային քաշեց խզարէն,
Մեծատունն ջուր ուզեց աղքատ Ղազարէն.
Ալեքսիանոս անցաւ ճիւղիկիս վարէն,
Ենոք դրախտ չինեց չկերաւ պաղէն,
Նիկողայոյս չ'առաւ ձախ ծիծ ի մօրէն.
Յովնան ելաւ վիշապ կեր ձկան փորէն,
Աչքի լոյս տարաւ Եսայի մարգարէն,
Եզեկիա դարձաւ կեանք առաւ նորէն,
Մանասէ հանեցին քառասուն կանգուն հորէն
Օրհնէնքն առէք Մակար ճգնաւորէն.
Մէկ ալ Նարեկացի Սուրբ Գրիգորէն,
Ներսէս Հայրապետ, Լուսաւրջի թուռն,
Բարսեղ Կեսարացին, այն Եփրեմ խորէն,
Գովէլի վարդապետ Սուրբ Միթրարէն,
Արեգակն արգելող Բարսամ ճգնաւորէն.
Տէրն ուրախացաւ Աբրահամի գառնէն,
Իջեցուց ու կախեց Սարեկայ ծառէն,
Մատաղ արաւ Իսահակայ փոխարէն,
Իսահակ Սառայէն, Իսմայիլ Հագարէն,
Յակոբ առաւ զանազան օրհնէնք ի հօրէն,
Գրիգոր Աստուածաբան հարաւ անօրէն աղջկան եղբօրէն,
Տասներկու տարի քաշեց ապաշխարանքն ի հողէն.
Մինչեւ ելաւ բանլիքն ի ձկան փորէն,
Ապա թէ իջաւ շնորհքն ի յերկնաւորէն,
Այնպէս ողորմի Տէրն մեզ իւր աթոռէն.
Բարադամ որ ծախեց անգին գոհարէն,
Յովսափ առաւ Բարդամ ճգնաւորէն.
Արէլ մորթուեցաւ Կայէն եղբօրմէն,
Քառասուն մանկունք, քսանեւջորս մարգարէն,
Երկոտասան առաքեալք, բոլոր սուրբերէն
Ձեն քեզի պարապար Ս. Աստուածածին:

Յովակիմայ զարմէն ծնաւ քեզ Աննան,
Ապա քենէ ծնաւ մեզ Քրիստոս արքայն.
Երուսաղէմ Բեթղէհէմ քարէ մաղարան,
Աստղ մ'երեցաւ արեգական նման.
Մէջ աստղին տեսան կուսին գիրկը տղան,
Մեղքոն, Գասպար, Պաղտասար, որ Հնդկաց եկան.
Աստղն առաջնորդեց ընդ ամուս ճամբան
Ապա դայալ եղաւ, մոլորական եղան.
Կանչեց հարցուց այն չար Հերովդիան
Որ սարային մէկդին փլաւ իւր վերան.
Ապա յետ ելաւ աստղն, և թագաւորք եկան,
Պաւսա, պաւսա մտան երկրպագութեան.
Յոյց եղաւ ամենեսին մէկ մէկ թէպիւր բան.

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՏԵՐՎԻՇԵԱՆ

Հ. Սերովբէ (Ռափայէլ)՝ Տէրվիշեանց
տոհմին Յովսէփ Ալային ամենէն կրտսեր
որդին էր, որ մինչեւ տասնութիւն տարի
քաղաքիս մէջ դպրոցական կրթութիւն
մ'առնելէ յետոյ, վանական կենաց հա-
ղորդակից լինելու բաղձանքով ի վիեն-
նա Միթրարեանց վանքը դնաց, ուր
միջնակարգ դպրոցական ընթացքն 7
տարւոյ մէջ աւարտելով, բարձրագոյն
դպրոցի փիլիսոփայութեան եւ ապա

աստուածաբանութեան կարգերէն ան-
ցաւ յաջողութեամբ, և 1867 ին ձեռ-
նադրուեցաւ քահանայ:

Հ. Սերովբէ, ինչպէս իւր վերակա-
ցուներն և ուսուցիչները կը վկայեն,
ուսման ընթացքին մէջ ընկերներէն ա-
մենէն քաջն հանդիսանալու ճիգն ու-
նէր: Իրօք ալ քիչ ժամանակի մէջ մեծ
յառաջադիմութիւն ցուցուց Հայերէն
(Աշխարհաբար և Գրաբար), Գաղղիե-
րէն, Գերմաներէն, Լատիներէն և Յու-
նարէն լեզուաց մէջ. բնական գիտու-
թեանց սուր ըմբռնում ունէր և սլաւո-

նէան գուրս պատմեցին իրարու անման,
Հիացան, զարմացան ու մաք եղան.
Գնացեալ եղբօր պէս միատեղ ներս մտան,
Տեսին գիրկը կուսին լուսեղն տղան,
Արժանաւոր աչքերով Քրիստոս տեսան.
Հըպա թէ իմացան բան ճամարութեան,
Ոսկի, կնտրուկ, զմուռս բերին արմաղան,
Ըխտաւորք կային երկոտասան հազար նաւ,
Անոնք ալ արժանաւոր աչօք Քրիստոս տեսան.
Ամենայն ազգ և ազինք երանի կուտան.
Քու ծննդիդ աշխարհիս մինչեւ յաւիտեան
Բայց չեն քեզի պարապար, Ս. Աստուածածին:

Լալէ, սիւմպիւլ, մանուշակ, պաղ ու պօսան
ԺԲ. ազգ գովեն զքեզ և կ'անեն ճեսան.
Դու ես անուշահոտ ծաղիկ, դու ես բուրաստան,
Դու ես գերահրաշ ծաղիկ, դու վարդ սեհան
Դու դարեմնի նարկիզ, դու ես անթառամ,
Դու ես անսերմն յղում, պտուղդ է արքայն.
Քենէ բղթէ անուշ հոտ անմահութեան
Դու ես եկեղեցի, ծոցդ է Ս. Խորան,
Ս. Խորանիդ ոսկի ծածկոյն է վերան.
Վարդապետք գովեն զքեզ բերան առ բերան.
Բերանդ իսկիհ (սկիհ) Ս. Հաղորդ աման.
Երեսդ արեգական, աչքերդ ծովային նման.
Հրեշտակք դասք դասք քեզ բարեւ կուտան.
Փնտռեցին աշխարհս, թէ քեզի նման,
Ոչ անասօլին կաս, ո'չ ուռումիսան,
Ո'չ հիմեհար աթոռին, քալսն իսպահան,
Ոչ Ձին ու մաշին, ոչ Ռուսաստան,
Ոչ Լատինայ երկիր, ու ոչ Հնդկաստան,
Ոչ եզր աշխարհիս, ո'չ Սպանիան,
Ոչ Պալաէիւման, ոչ Բիւզանդիան.
Թէ ասեմ քեզ նման Մկրտիչ Օհան
Քան զքեզ աւելի մեր Տէրն է միայն,
Մարդ կայ գրով կ'ասէ Սաղմոս չարական,
Այլ աղէկ գովասանք պիտէր զանազան,
Իմ պակաս գովելուս ես եմ փոքիւման.
Գովասանքն ըսողին անունն է Տիւ Ան,
Շատ մեղաւոր ու չարագործ, անարժան.
Մենք ալ վերջ անենք ու փառք յաւիտեան,
Ճէօմէյէթով ասեմք զՍուրբ Հայր մեղայն,
Որ լինիմք Քրիստոսի Տեսութեան արժան
Պարզ երես մտանեմք ի Սուրբ զատաստան:

29 Նոյեմբեր 1811

Դ Պ Ի Ր

Բաբերդ

մութեան անսխալ յիշատակ: — Միջ-
նակարգ դպրոցի ընթացքն աւարտելու
հասած էր, և պահանջուածին չափ տա-
րիք չունենալով վերջին երկու տարի-
ներուն ուսմանց ընթացքն կրկնեց, ու-
րով իւր սուր ըմբռնման զարգանալուն
եւ տեղեկութեանց անբաւ գանձեր
թողվելու, լեզուաց խորամուխ լինելու
և անոնց յատկութեանց թափանցելու
գիւրութիւն ունեցաւ: Ճարտարախօ-
սական դասուն աշակերտ էր դեռ, երբ
որ և իցէ նիւթի վրայ արձակ և ուսա-
նաւոր հատածներ կը գրէր շատ գիւ-

րութեամբ, եթէ դրաբար և եթէ աշխարհաբար լեզուաւ: Այն ժամանակ արդէն կը նշմարուէր իւր վրայ բանաստեղծութեան մեծ հանձար մը, որուն քանի մը փորձերը բաւական զարմացուց իւր ուսուցչաց արթուն միտքը: Աւա՛ղ, այնպիսի սքանչելի կտորներ ինքն արհամարհելով անհետացուցած է: — Ուսմանց ընթացքը չէր աւարտած երբ «Այրի Մայրը» անուն բանաստեղծական տետրը գրեց, որուն մէջ կը տեսնուի յայտնի ածխոյժ երեւակայութիւնը, որ իրաց բնական կարգը պահելով՝ անոնց գոյն ու կենդանութիւն կուտայ և ազդու զգացումներով կը խօսի և կը խօսեցնէ: Սկսած էր նաեւ «Հողմոց պատերազմ» անուն բանաստեղծութիւն մ'ալ, որ հինգ երգ պիտի լինէր, ինչպէս ծրագրէն կ'երեւի: Առաջին երգը լնցուցած էր, բայց Աստուած արանութեան ընթացքն սկըսելով՝ ստիպուեցաւ թողուլ, և ա՛լ յառաջ չտարաւ: Դարձեալ իւր բանաստեղծութեան երկերն եղած են զանազան շնորհաւորութեանց, շնորհակալութեանց, մաղթանաց, և նուիրման առթիւ գրածներն:

Հ. Սերովբէ Միաբանութեան անդամակցելէն յետոյ առանձին կերպով հետամուտ եղաւ Լատիներէն և Յունարէն լեզուաց խորքն թափանցելու, այնպէս որ լատիներէն ազատ առանց դժուարութեան կը գրէր ուզած նիւթին վրայ: Մատենագրական ճոխութիւն ստանալու համար չարունակ Լատին, Յոյն և նոր ազգաց մատենագիրները կը կարդար, որոց հոգին առնելու համար թարգմանեց Կիկերոնի քանի մը ճառերը, Դիմոսթենեան Պսակի ճառը, որոնք կրնան թարգմանութեան օրինակ լինել: Թարգմանեց նոյնպէս գաղղիերէնէ զանազան հատածներ արձակ և ոտանաւոր, ինչպէս նաեւ Գերմաներէն քանի մը վիպական գրութիւններ, որոց ձեռագիրներն ամիսփութած կը պահուին միաբանութեան ձեռագրոց շարքին մէջ, էմիլեանի գլ. հայ. տնկ. բառարանին երկրորդ տպագրութեան ինքն աշխատած է:

Բայ ի ուսման ընթացքին մէջ ուսած և վարժած լեզուներէն՝ առանձին իւր աշխատութեամբն ուսաւ: Սանսկրիտ, Զանգի, Պարսիկ, Արաբացի, հին սլաւեան, գոթացի, և անգղիերէն լեզուները:

Հ. Սերովբէ իրեն մասնաճիւղ ընտրեց Համեմատական լեզուագիտութիւնը, որ այնչափ աւելի դժուարին էր, որչափ ինքը միտակ միացած էր այս ընդարձակ գաշտին վրայ դարձափելու, և չունէր զոք իւր տարակոյսները փախտելու: Բայց սակայն իւր տոկուն

աշխատութեամբն այնպիսի դժուարութեանց դէմ դրաւ և հասաւ իրեն բարձրագոյն նպատակին, և հայերէն լեզուին հնդկ-գերմանական լեզուաց մէջ ունեցած դիրքն ցուցուց: Այս նըպատակաւ գրեց Armeniaca I տետրը գերմաներէն լեզուաւ, որուն մէջ կ'աշխատի Հայերէն Բ գրին ծագումն և համեմատութիւնը քոյր լեզուաց հետ ցուցնել: Թէ որչափ յաջողեցաւ իւր մասնաճիւղին այս առաջին երկին մէջ, սոյն նիւթին աւելի տեղեակները կըրնան ճիշդ դատաստան ընել: Պատրաստած էր երկրորդ տետր մ'ալ Հ գրոյն ծագման և համեմատութեան վրայ, բայց ժամանակին և պարագայից անյարմարութիւնը գործոյն լոյս տեսնելուն արգելք եղան: Երրորդ գործն եղաւ, (որ ի Կ. Պոլիս Պէրպէրեան տըպարան տպուած) Հնդեւրոպական Նախախելութիւն, որուն մէջ կ'աշխատի հնդեւրոպական քոյր լեզուները համեմատական լեզուագիտութեան օրինաց համաձայն արմատական միութեան հանել: Ասկէ զատ գրած է «Երկրագունտ» ին մէջ շատ մը լեզուագիտական հատածներ, նոյնպէս «Արեւելք» ի, «Ծաղիկ» ի և ուրիշ թերթերու մէջ: «Ամօրեայ հանդէս» ին մէջ բաւական հմտութեամբ գրած է սեպտեմբ. գրերու և անոնց քերականական կազմութեան վրայ: Նոյնպէս վերջի տարւոյն մէջ սկսած էր աշխարհաբար լեզուի վրայ հատուածներ տալ, բայց անողոքելի մահն յանկարծ հասնելով, կեցուց անոր գրիչը և ի թերեւ հանեց մեր ակնկալութիւնը: «Լեզուն» անուն ամսագրութիւն մը ծնունդ տուաւ Հ. Սերովբէ, որուն խմբագրութիւն և տնօրէն վարչութիւնը բոլորովին իւր անձնական գործունէութենէն էր կախեալ. դժբախտութեամբ արտաքին գործոց յաճախութիւնն ու պարագայից անյաջողութիւնը ստիպելին տարիէ մը լեզուն՝ խօսելէն դադարելու:

Հ. Սերովբէ ոչ միայն մատենագիր և լեզուագետ էր. այլ և լաւ ուսուցիչ ալ էր: 12 տարի Վիեննա միջնակարգ և բարձրագոյն դպրոցի մէջ Հայերէնի, Գաղղիերէնի, Լատիներէնի, Յունարեանի, և Տաճկերէնի, ճարտարախօսութեան և փիլիսոփայութեան դասախօսութիւններ ըրաւ փոխն ի փոխ: Ապա քաղաքս քալէն ետեւ ալ շատ տեղ, եթէ գալորցաց մէջ, եթէ առանձնականներու, գլխաւորաբար լեզուաց, ի մասնաւորի տաճկերէն, հայերէն և գերմաներէն լեզուաց դասատուութիւններով զբաղած էր: Քանի մը տարի յառաջ Ս. Յակոբայ վարչութեանէն, նոյն դպրոցին վարիչ կարգուեցաւ. այս պաշտօնը տարիէն աւելի մեծ յաջողութեամբ շա-

րունակեց և դպրոցին մեծ վայլ և յաջողութիւն տուաւ:

Այս ալ չմոռնա՞ք ըսելու թէ Հ. Սերովբէ ոչ միայն մատենագիր եւ ուսուցիչ, այլ և լաւ քարոզիչ ալ էր, և ի սկզբան մեծ եռանդեամբ զբաղն Աստուծոյ կը քարոզէր. ընտիր արտասանութիւն և կենդանի, թէպէտ ոչ վառվռուն ասացուածք ունէր. տեղոյն և անձանց համաձայն գիտէր խօսիլ: Եւ շատ աւելի գովեստից արժանի կը լինէր, եթէ ամէն անգամ իւր քարոզները պատրաստէր կանխաւ:

ԲԱՐԵԿԱՄ

45)

Շ Ե Յ Ք Ս Բ Ի Բ

Վ Ե Ն Ե Տ Կ Ո Յ Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ը

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Հ Ա Ն Դ Ե Ս Գ.

ՏԵՍԻԼ Գ.

Վեներաբ. — փողոց մը:
(Մսնեն Շալլօֆ, Սալարինօ, Անթոնիօ Էսթանսապան մը:)

Շալլօֆ. — Բանտապալ, հսկէ վրան, — գթութեան վրայ մի' խօսիր ինձ, սա այն յիմարն է որ ձրի ստակ փոխ կուտայ: Բանտապալ, հսկէ վրան:

Անթոնիօ. — Մտիկ ըրէ ինձ, բորի Շալլօֆ:

Շալլօֆ. — Մուրհակիս գործադրութիւնը կը պահանջեմ, ուրիշ խօսք մը տիկ չեմ ըներ. երգուած եմ անպատճառ ստանալ մուրհակին մէջ նշանակուած գումարը: Առանց պատճառի դու զիս չուն կը կոչէիր: Ուրեմն զգուշացիր տիւայներէս: Դուքսն ինձ արգարութիւն պիտի չնորհէ: — Կը դարմանամ քեզ, ապիկար բանտապալ, այդչափ տխմար եմ որ դուրս կ'ենեա ասոր հետ, երբ որ ուզէ:

Անթոն. — Կ'աղաչեմ, մտիկ ըրէ, Շալլօֆ:

Շալլ. — Մուրհակիս պայմաններուն գործադրութիւնը կ'ուզեմ. չեմ ուզեր մտիկ ընել քեզ, ես կը պահանջեմ ինչ որ ինձ կը պատկանի մուրհակիս գործութեամբ. հետեաբար ալ մի' խօսիր: Ես այն յիմարաշուի տխմարներէն չեմ որ կը լսեն քրիստոնէի ազատներուն իրենց գլուխն երեքնելով, կարեկցելով և հառաչելով: Ետեւս մի' դար: Խօսք չեմ ուզեր ես: Մուրհակին մէջ գըրուածները կ'ուզեմ, ոչ այլ ինչ, (Կ'ենէ):

Սալա. — Ամենաքարասիրտ չունն է սա, որու նմանը չէ եղած մինչև հիմա:

Անթոն. — Թողէ՛ք որ երթայ ա՛լ անօգուտ խնդիրներ չեմ ուզեր ընել ա-

նոր: Նա կենացս դէմոս ունի, և պատ-
ճառը լաւ գիտեմ. յաճախ փրկած եմ
իւր ճանկերէն պարտատէրեր որոնք
կուլային իմ քով գալով. ահա՛ ատոր
համար է որ կ'ատէ զիս:

Սալար. — Ապահով եմ որ դուքսը
չպիտի արտօնէ այդ դաշինքի գործադ-
րութիւնը:

Անթոն. — Դուքսը չկրնար օրինաց
կատարումն անգործադրելի թողուլ,
այն իրաւանց համար զորս օտարականք
կը վայելեն մեզ հետ ի վեներտիկ: Երբ
անգործադրելի մնայ օրէնքն, երկրին
արդարութիւնը ոտնակոխ եղած կը լի-
նի, քանի որ քաղաքին հարստութիւնը
և վաճառականութիւնը բոլոր ազգերէն
կախում ունի: Երթանք ուրեմն. վըշ-
տերն և կ'որոշուի այնքան ճշեցիկ վը-
րաս որ հազիւ պիտի կարենամ ունենալ
լիար մը միս հատուցանելու վազը ա-
րիւնանախանձ պարտապահանջիս: Եր-
թանք ուրեմն, բանտապահ: Տայր Աս-
տուած որ Պասանիօ դար իւր պարտքը
վճարել տեսնելու, և ա'լ այնուհետեւ
մնացածը փոյթս չէ: (Կ'ենեն)

ՏԵՍԻԼ Դ.

Պեւմն. — Սենեակ մը Բորսիայի տան մէջ:
(Մսնէն Բորսիա, Նէրիսա, Լորէնցո,
Նսիգա եւ Պաղսասար:)

Լորէնց. — Տիկին, ահա ձեր ներկա-
յութեան իսկ կ'ըսեմ ձեզ թէ ոսկեղե-
նիկ բարեկամութեան ամենաազնիւ և
ճշմարիտ դաղափարն ունիք, զոր ցոյց
կուտաք՝ համբերութեամբ տանելով
բացակայութեան ձեր ամուսնոյն: Բայց
եթէ զիտնայիք թէ որո՞ւ կ'ընէք այս
պատիւն, ի՞նչ ճշմարիտ ազնուականի
մը օգնութիւն կը զրկէք, ձեր ամուս-
նոյն ինչպիսի սիրելի բարեկամի մը,
անշուշտ եմ որ ձեր այս գործով աւելի
պիտի սարծիք քան սովորական բա-
րեգործութեամբ մը:

Բորս. — Երբէք իմ կեանքիս մէջ չեմ
զղջացած, երբ բարի գործ մը կատա-
րած եմ. այժմ եւս չեմ զղջար: Երկու
բարեկամներ էր լաւ յարաբերութեամբ
կ'ապրին և ի միասին կը սահեցնեն ի-
րենց ժամանակն, և որոց հոգիներ մի
և նոյն սիրոյ լուծը կը կրեն, հարկ է որ
նմանութիւն մը ունենան բարուց, կեր-
պերու և կարծեաց. ահա՛ ինչ որ ինձ
խորհիլ կուտայ թէ Անթոնիօն, քանի որ
ամուսնոյս սրտակից բարեկամն է, ան-
շուշտ շատ կը նմանի անոր: Եթէ այդ-
պէս է, որչափ փոքր է տուած զինս՝
կորզելու համար դժոխային անգթու-
թեան մը ձրաններէ հոգւոյս այդ նը-
մանը: Այս՝ իմ անձնական գնահատու-
թեան շատ կը մօտի, ուրեմն կարճ կա-
պենք և ուրիշ բանի վրայ խօսինք: Լօ-

րէնցօ, մինչև ամուսնոյս վերադարձը,
տանս հսկողութիւնը և կառավարու-
թիւնը քեզ կը յանձնեմ. Գալով ինձ,
ծածուկ ուխտ ըրի աղօթիւք և մոտ-
ժականով ապրելու Նէրիսայի հետ մի-
այն՝ մինչեւ մեր երկուքին ամուսիննե-
րուն դարձը: Երկու մղոն հեռի սակի
վանք մը կայ, հոն պիտի առանձնա-
նանք: Ինձ հաճոյք մը ըրած պիտի լի-
նիք, եթէ չմերժէք այս առաջարկու-
թիւնը զոր կատարել կը հարկադրեն
զձեզ իմ սէրն և հարկը:

Լորէնց. — Տիկին, ի բոլոր սրտէ, կը
հպատակիմ ձեր բոլոր գեղեցիկ հրա-
մաններուն:

Բորս. — Իմ մարդիկ տեղեակ են զի-
տաւորութեանս և պիտի հնազանդին
ձեզ և Նսիգայի, որպէս պիտի հնազան-
դէին խորոջս՝ Պասանիօի և ինձ: Ու-
րեմն ողջ կացէք. ցտեսութիւն:

(Կ'ենեն Լորէնցօ և Նսիգա)

Հիմա, Պաղտասար, ինչպէս զքեզ
միշտ ճշմարիտ, պատուաւոր մէկը ճանչ-
ցած եմ, նոյնպէս կ'ուզեմ այսօր եւս
տեսնել: Ա՛հ այս նամակը և մարդու մը
ամէն արագութիւն ի գործ դիր դէպ ի
Բատովա ճամբայ խնայու, հասցուր գի-
րուս ուշադրութեամբ հօրեղբորորդւոյս
ձեռքը, աթթիօր Պէլլարիօի: Իւր տա-
լիք թղթերն ու հանդերձներն առնես,
ու կ'ազաչեմ, երեւակայելի արագու-
թեամբ, իրենս վենետիկ երթեկեղով
հանրային նաւը: Խօսքով ժամանակ մի՛
կորսնցնէր, այլ մեկնէ չուտ և ես քեզ-
մէ առաջ հոն պիտի ըլլամ:

Պաղտասար. — Անհնարին արագու-
թեամբ պիտի երթամ, Տիկին: (Կ'ենեն)

Բորս. — Եկուր, Նէրիսա. ընելիք
գործ մը ունիմ որու վրայ տեղեկու-
թիւն չունիս դու դեռ: Մենք մեր ա-
մուսինները պիտի տեսնենք իրենց մը-
տածած տոնէն շատ կանուխ:

Նէրիս. — Անոնք ալ պիտի տեսնե՞ն
զձեզ:

Բորս. — Զձեզ պիտի տեսնեն, Նէ-
րիսա, այնպիսի հանդերձով մը, որ տէր
պիտի կարծեն զձեզ բանի մը զոր չու-
նինք: Քեզ հետ գրաւի կը մտնեմ որ
երբ երիտասարդ այրերու զգեստներ
հագնինք, մեր երկուքն էս աւելի գե-
ղեցիկ պատանի մը պիտի դառնամ, և
աւելի շնորհալի յանդերձութեամբ պի-
տի կրեմ գաշոյնս, և զիտի կեղծեմ
խօսիլ տղու և չափահաս մարդու մէջ
տեղ ձայնով մը, մեր կոտորուքով քալ-
ուածքը պիտի փոխեմ առնական մեծ
քայլերու, միշտ կուռի ու վէճի վրայ
պիտի խօսիմ պարծենկոտ երիտասարդ-
ներու նման և պիտի յերկրեմ տարօ-
րինակ սուտեր թէ որչափ պատուաւոր
կիներ իմ սէրը խնդրեցին, իսկ ես
մերժելով, հիւանդացան ու մեռան: —

բայց ես կրնայի միթէ զանոնք ամէնը
գոհ ընել: — Յետոյ ցաւիլ պիտի կեղ-
ծեմ որ պատճառ եղայ անոնց մահ-
ուան: Այսպիսի սուտեր այնքան պիտի
չինեմ որ մարդիկ պիտի երդնուն որ
հազիւ տարի մը կայ դպրոցէ ելնելս:
Դեռ մտքիս մէջ հազարէն աւելի այս
տեսակ տղայական բաներ ունիմ զորս
ի գործ պիտի դնեմ:

Նէրիս. — Ի՞նչ, էրիկ մարդու կեր-
պարա՞նք պիտի մտնենք:

Բորս. — Լո՛ւս, այդ ի՞նչ հարցում
է: Եթէ չարածձիւն մէկը լսէր, անշուշտ
ուրիշ մեկնութիւն պիտի տար: Եկուր
դու, ծրագիրս քեզ աւելի լաւ կը հաս-
կըցնեմ կառքին մէջ որ գաւթին դրան
առջեւ մեզ կ'սպասէ: Ժուլթանք, զի
քսան մղոն պիտի երթանք այսօր:
(Կ'ենեն)

ՏԵՍԻԼ Ե.

Պէլմն. — Բորսիայի պարտէզն

(Մսնէ Լանչէլօ եւ Նսիգա)

Լանչ. — Այո՛, ճշմարիտ. որովհե-
տեւ ծնողաց մեղքերը զաւակներէն կը
հարցուն, տար համար չիտակը մեծ
երկիւղի մէջ եմ ձեզ համար: Ես ձեզ
համար միշտ անկեղծ եղած եմ, և հի-
մա ալ նոյն անկեղծութեամբ կը յայտ-
նեմ ձեզ այս գործի մասին իմ գգացա-
ծը: Բայց մի՛ վհատիք, զի, չիտակը,
ես կը կարծեմ որ դուք դատապարտ-
եալ էք, յոյս մը միայն կայ որ կրնայ
զձեզ փրկել, և այդ ալ տեսակ մը ա-
պօրինաւոր յոյս է:

Նսիգա. — Է՛հ, ի՞նչ է այդ յոյսը,
խնդրեմ:

Լանչ. — Այն յոյսն է զոր դու կըր-
նաս փոքր ինչ յոյսաւ որ դու Հրէէն
ծնած չես, անոր աղջկը չես:

Նսիգ. — Արդարեւ տակաւն ապօրի-
նաւոր յոյս մ'է: Եթէ այդպէս է, հօրս
մեղքերն ինձմէ կը հարցուն:

Լանչ. — Ծճմարիտ է, կը վախճամ
որ դատապարտեալ չըլլաս թէ՛ հօրդ և
թէ՛ մօրդ կողմէ: Այսպէս, երբ Սիլա-
յէն կը փախչիմ որ հայրդ է, Շարիպտի
վրայ կ'իյնամ՝ որ մայրդ է: Ուրեմն եր-
կու կողմէ ալ կորսուած էք դուք:

Նսիգ. — Ամուսնոյ ձեռամբ կը փըր-
կուիմ, զի քրիստոնեայ ըրաւ զիս:

Լանչ. — Ո՛հ, այդ բանի համար նա
աւելի դատապարտելի է: Մենք արդէն
բաւական քրիստոնեայներ կայինք,
ճիշդ այնքան որ կարենայինք սիրով ապ-
րիլ ի միասին: Այսպէս քրիստոնէից
շատնալը կը բարձրացնէ խղերու գինը.
եթէ ամենքս սկսինք խղի միս ուտել,
քիչ ժամանակէն չպիտի կրնանք որ և է
գնով կոոր մը տապակած խղի միս ու-
նենալ:

Եսիգ. — Ինչ որ խօսեցար, Լանչէլօ, պիտի ըսեմ ամուսնոյս, ահա կուգայ:

(Մտնել Լորէնցօ)

Լորէն. — Շուտով ձեզ նախանձիւ պիտի սկսիմ, Լանչէլօ, եթէ անկիւններու մէջ շարունակես այսպէս խօսիլ կնոջս հետ:

Եսիգ. — Մեզմէ վախճալու տեղի չունիք, Լորէնցօ, որովհետեւ Լանչէլօն և ես կուուած ենք. ինձ բացէ ի բաց կ'ըսէ որ յոյս չըկայ քեզ համար յերկինս, վասն զի Հրէի մը աղջիկն եմ, և կ'ըսէ որ դուք հանրապետութեան լաւ քաղաքացին չէք, զի Հրեայները քրիստոնէութեան դարձնելով, խոզի գինը կը բարձրացնէք եզեր:

Լորէն. — Ինձ աւելի դիւրին է արդարանալ այդ բանի համար քան թէ քեզ՝ խափշիկ կնոջ խաղցած խաղերուդ համար, որովհետեւ պէտք չէր որ Մաւրիկուհին յղի թողնար, Լանչէլօ:

Լանչ. — Անտարակոյս ցաւալի է որ այդ կատակն ըրի անոր հետ, բայց որովհետեւ տղուն հայրն իմաստուն է, ուրեմն նա անտուն չմնար: Կ'ապշիմ որ դեռ իւր առաքինութիւն իրեն պէս կենդանի է. Մաւրիկի մը առաքինութիւնը կը կարծէի ես:

Լորէն. — Ի՞նչպէս ապուշ մը դիւրաւ բառախաղութիւններ կ'ընէ. կարծեմ քիչ ժամանակէն մտաց գեղեցկագոյն զարդը լուծութիւնը պիտի լինի, և խօսքը միայն թուրքականերուն յարգը պիտի աւելցնէ: Տէ՛հ, ստահակ, տուն մտիր և ըսէ որ ճաշի պատրաստութիւն տեսնեն:

Լանչ. — Արդէն պատրաստած են, տէր, ամէնն ալ ստամոքս ունին:

Լորէն. — Տէր Աստուած, ի՞նչ դատարկիս մտրդ է: Է՛հ ուրեմն, ըսէ որ սեղանը պատրաստեն:

Լանչ. — Այդ ալ պատրաստ է, տէր, միայն սփռոցը պակաս է:

Լորէն. — Լաւ, ծածկեցէք ուրեմն:

Լանչ. — Զի՞ս ծածկեմ, տէր, ես լաւ գիտեմ թէ ի՞նչպէս պէտք է կենամ ձեր տոջեւ:

Լորէն. — Դարձեալ բառախաղութիւն: Միթէ մտացք բոլոր հարստութիւնը մէկ անգամէն ցոյց տալ կ'ուզես: Խնդրեմ, հատկիւր խելօք մարդու մը խելօք խօսքերն: Գնա՛ ընկերներուդ ըսէ որ սեղանին սփռոցը ծածկեն, ըսպանները յարդարեն, որովհետեւ ճաշելու պիտի գանք:

Լանչ. — Սեղանն է որ պիտի պատրաստուի, տէր, իսկ պնակները վրան պիտի դրուին. ձեր գալը ձեր յօժար կամքէն կախումն ունի: (Կ'ելնեն)

Լորէն. — Ո՛հ, ի՞նչ դատարկ խօսքեր. տխմարը մտքին մէջ ահագին պա-

շար դետեղեր է սրամիտ խօսքերու: Ես կը ճանչեմ աւելի լաւ դրքի տէր ուրիշ կարգ մը տխմարներ որոնք ճիշդ ասոր պէս սրախօսութեանց ետեւէն ինկած, միշտ կը մեղանչեն բանականութեան օրինաց դէմ: Է՛հ. Եսիգա, ինչպէս ես: Հիմայ, քաղցրուհիդ իմ, ըսէ ինձ կարծիքդ Պասանիօի կնոջ մասին, կը սիրե՞ս զինքը:

Եսիգ. — Ամէն բացատրութենէ վեր, չատ ճշմարիտ է որ Պասանիօ օրինակելի կենցաղ մը պէտք է ունենայ, զի իւր կինը այնպիսի մի օրհնութիւն է որ նա երկնից բոլոր երջանկութիւնը պիտի դնէ երկրի վրայ: Բայց եթէ նա չը գնահատէ այդ ուրախութիւնը երկրի վրայ, արժանի չպիտի լինի երբեք հասնիլ երկնային երջանկութեան, Այո՛, եթէ աստուածներ զբօսնուին երկնային դրաւով մը, և գրաւի նիւթն ըլլայ զայդ մը երկրաւոր կին որոց մին ըլլար Բորսիան, հարկ պիտի ըլլար որ նոքա ուրիշ բան մ'ալ աւելցնէին երկրորդ կնոջ վրայ, զի մեր ինքզն ու կուրալ աշխարհ նորա նմանը չունի:

Լորէն. — Ես ալ քեզ համար այնպիսի այր եմ, ինչպիսի կին է Բորսիան Պասանիօի համար:

Եսիգ. — Այդ մասին իմ կարծիքս ալ հարցուցէք:

Լորէն. — Ինչ որ ես ալ հիմայ պիտի հարցնեմ. բայց նախ ճաշի երթանք:

Եսիգ. — Ո՛հ, թող որ գոզեմ քեզ, քանի որ անօթի եմ:

Լորէն. — Ոչ, կողաչեմ, ճաշի ժամանակ ըսէ ինչ որ պիտի ըսես. այն ատեն ինչ որ ալ ըսես, կերակրիս հետ պիտի մարսեմ:

Եսիգ. — Լաւ ուրեմն, հոն կ'ըսեմ ըսելիքս:

(Կ'ելնեն)
Թարգմ. Ա. ՀԱՄԲԱՐԿԱՅԹԱՆ
(Շարունակելի)

ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Ի ԲԵՐԱ

Բերայի կրթական Խնամակալութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ մտադիր է Նարեկեան վարժարանի մէջ հաստատել համեստ մատենադարան մը, ուսումնական, գիտական և պատմական գիրքերու, որք Բերայի չորս վարժարաններու աշակերտաց, ինչպէս նաև ուրիշ ընթերցասիրաց տըրամադրութեան ներքեւ պիտի դրուին: Սոյն մատենադարանի պարունակելիք գրեանք պիտի հաւաքուին առ այժմ բարեւէր ազգայնոց և հեղինակաց նուիրատուութեամբ:

Մատենադարանն իւր մասնաւոր կանոնադրի հետ պիտի ունենայ բնա-

կանաբար գրեանց ցուցակ մը, որուն մէջ մէն մի գրքի առջև նուիրատուաց անունները պիտի արձանագրուին:

Խնամակալութիւնն երախտագիտութեամբ կ'ընդունի ամէն տեսակ և ամէն լեզուէ հին կամ նոր օգտակար գրեանք, հանգէսք և լրագիրք, ու պիտի հրատարակէ ազգային թերթերու մէջ կրթասէր նուիրատուաց անուններն:

Այժմէն Օհան Էփ. Պաղտատեան նուիրած է 100 կտոր զանազան գործեր:

Մ Ե Ս Ր Ո Պ Ն Ո Ւ Պ Ա Ր Ե Ա Ն

Բ Ա Ռ Ա Ր Ա Ն

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՀԱՅ-ԱՇԽԱՐՀԻԿ

(Պաղտատեան Տպագրութիւն)

Գոհութեամբ կը ծանուցանեմք թէ սոյն ընդարձակ բառարան, արնշափ գովեստիւք գնահատեալ շատ մը ձեռնհաս անձերէ, աւարտած է բոլորովին:

Իւր ճոխագոյն պարունակութեամբ, հայերէն համանշանակներու ճշգրութեամբն, շատ մը նորակերտ և գաւառական բառերով և ճշգրտաբար՝ բազմաշխատ հեղինակին սոյն երկն անհրաժեշտ գործի մ'է թէ՛ թարգմանաց, թէ՛ ուսանողաց, և թէ՛ առ հասարակ ամէն անոնց որք կ'զբաղին Ֆրանսերէն լեզուով:

Ֆրանսերէնի մէջ գործածական բոլոր բառերն, ոճերն ու ասացուածներն հաւաքելով, և դնելով անոնց ամէնուն ալ ճշգրագոյն նշանակութիւնները, զանազան առումներն և համապատասխան հայերէն նշանակութիւններն, ի հարկին թուրքերէններն ևս, Նուպարեան էֆէնտի յօրինած է շատ հարուստ, շատ կատարեալ գործ մը, արդիւնք երկարժամանակեայ աշխատութեանց, անդուլ խուզարկութեանց և խղճամիտ ու իմաստուն հետազոտութեանց:

Գործոյն կարեւորութեան կը համապատասխանէ նաև տպագրութիւնն, որ Պաղտատեան տպարանի խնամեալ արտադրութեանց մին է և կը կազմէ ըստուար և գեղեցիկ հատոր մը, ճոխագոյն մատենադարանաց մէջ ընտիր տեղ մը գրաւելու արժանի:

Մինչեւ յառաջիկայ յունուար 20, որոշուած է անփոփոխ պահել Նուպարեան Բառարանին գինը, 20 Ֆրանք:

Գաւառներէն ուզողները պէտք է դիմեն «Մաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին. Փօստի ծախուց համար ծովգերեայ քաղաքներէ պէտք է զրկել 6 զր, ներքին քաղաքներէ՝ 8 զրուշ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատգամաբարձութիւնք. — Ատանայի նահանգին վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազ անուանեցաւ Էշրէֆ պէյ, նախկին ընդհանուր դատախազ Ախրիկեան Տրիպոլսոյ: — Աթէնքի և Պիրէոնի Օսմ. հիւպատոս անուանեցաւ Րիֆաթ պէյ, Օսմ. հիւպատոս Բեզրըսպուրի: — Հալէպի Անտիօք գաւառակին գայմազամ անուանեցաւ Հաճի Լուծֆի էֆէնտի, նախորդ անգամ վարչական ընթաց ժողովին Բաղաքսպետութեան: — Ատանայի Սասսա գաւառակին գայմազամ անուանեցաւ Սալիմ էֆէնտի: — Հալէպի Հարիմ գաւառակին գայմազամ անուանեցաւ Մէհմետ Համի էֆէնտի, նախորդ գայմազամ Րում Գալէի: — Նոյն նահանգին Պապը ծնւալու գաւառակին գայմազամ անուանեցաւ Մէհմետ Շէվէզը էֆէնտի, գայմազամ Տէրայի: — Սուրիոյ Տէրա գաւառակին գայմազամ անուանեցաւ Սէլիմ էֆէնտի, նախկին գայմազամ Տիբերիայի: — Թէքէ գաւառին առևտրական դատարանին նախագահ անուանեցաւ Մէհմետ Սէյֆի էֆէնտի, նախագահ նախահանգ գատարանին Միտիլի Պոլլինգ գաւառակին, և իրեն յաջորդեց Արթին էֆէնտի, նախկին նախագահ առևտրական դատարանին Սամսոնի:

Պատգամաբարձութիւնք. — Դ. կարգի Մէհմետի պատուանշան տրուեցաւ Տրապիզոնի Սուրէ գաւառակին գայմազամ Ալի Րիզա էֆէնտի: — Լիազաթի ոսկի չքադրամ Աթէնքի Օսմ. դեսպան Ղալիպ պէյի: — Լիազաթի արծաթ չքադրամ Գատըզի զիւզի ոստիկանապետ Շաքիր պէյի:

Աստիճանք. — Սանիյէ Միւթէմայիզի աստիճան տրուեցաւ Տրապիզոնի նահանգին Տէֆթէրը Սաֆանիի պաշտօնեայ Լուծֆուլլահ էֆէնտի: — Սանիյէի Բ. աստիճան՝ Կրէտէի Ա. ընդհ. դատախազ Համի էֆէնտի:

— Բաղէի Կինճ գաւառի ճապաղըուր գաւառակի չըջակայ Եհմաճ ու Եհմաքիք գիւղախմբոց բնակիչներու միջև կռիւներ տեղի ունեցած են թէև, սակայն ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ հաշտութիւն զոյացած է այժմ, կ'ըսէ թագլիմի Վեգայի, և այս զէպքին պատճառաւ յառաջ եկած անպահովութիւնը բարձուած է:

— Հասան Գալէէն մինչև Կիւթիք գիւղը հեռագրական թեւ մը պիտի հաստատուի եղեր:

— Մեհեր է կ'ըսուի, էնֆուէնցայէ՝ Պուքրէշի Օսմ. դեսպան Պաք պէյ:

— Ի Գասըզիւղ ընթացիկ հարուա-

ծով Ֆէսճի Բարսեղը վիրաւորող Բէրէստէճի Բարսեղ երեք տարւոյ չլթա-յակապ աշխատութեան դատապարտուեցաւ:

— Բարենպասակ գործոց և հանրային օգտին համար կատարուած հանգանակութիւնք ու վիճակահանութիւնք օրէնքի ներքև պիտի առնուին, տեղի չտրուելու համար կարգ մը զեղծմանց ու խաբէրայութեանց:

— Կայս. Իւստէ մը հրամայած է յատուկ անտուկ մը հաստատել՝ նպատու համար իրենց հայրենիքները ղերկուող հիւանդ զինուորացի, իւր անձնական Գանձուն յատկացեալ դուստրէն հարկերին հինգ յատկացնել նոյն սընտուկին, ինչպէս և 1500 զրշ. և տեղի ամաթոշակ ստացող զինուորական ու քաղաքային պաշտօնէից ամաթոշակներուն հարկերին հինգը:

— Աղիւսի տուրքն այսուհետև պիտի հաւաքուի կշիռի արոց վարչութեան կողմէն:

— Ի Մասրիս, Ամերիկայի գտնուելուն 400րդ տարեգարծին առթիւ կազմակերպելի ցուցահանդիսին Օսմ. կառավարութիւնն եւս պիտի մասնակցի: Առ այս կազմեալ յանձնաժողովն իւր տեղեկագիրը պատրաստեւ և մատուցեւ է Կրթական նախարարութեան:

— Հալէպի Հարիմ գաւառակին մէջ հեռագրական կայարան մը հաստատուեւ է:

— Մուսանիա-Պուսայի երկաթուղւոյն կամուրջները պայմանագրոյ տրամադրութեանց հակառակ պայմանաց մէջ չինուած լինելով, ձեռնհաս իշխանութեան հարկ եղածը գրուած է Պըրուսիոյ կուսակալութեան:

— Բժեկախան վարժարանը՝ բոլոր զինուորական վարժարանաց նման՝ զինուորական կարգապահութեան ենթարկելու խորհուրդ մը յղացուած է:

— Արհեստաւորաց դիւան մը կազմուած է Բաղաքապետութեան մէջ և մարտ ամսէն սկսեալ գործի պիտի սկսի: Մայրաքաղաքիս արհեստաւորաց վիճակագրութիւնը պատրաստելու համար՝ Բաղաքապետութիւնը պիտի անուանէ այս օրեր ութ ճիւղի բաժնուած արհմանգրիչ և խուզարկիչ պաշտօնեայներ:

— Աստուրեցան հեռուոր վայրեր՝ 11 վնասակար անձինք:

— Վեհ. Սուլթանը՝ տարեգլխոյ և Ծննդեան տօներուն առթիւ՝ բարեհաճեցաւ 750 ոսկի շնորհել Յունաց Պատրիարքարանին, և 250 ոսկի՝ Հայ-Հռովմէականաց Պատրիարքարանին:

— Պուսայի կուսակալը էնֆուէնցայէ կը տառապի, կ'ըսէ Սապան:

— Գասապայի երկաթուղւոյն գի-

ծը միացնել որոշուած է Պանտրմա-Գոնեսայի գծին հետ:

— Դասասանի ենթարկուած են Տիարպէթի Սիլվան գաւառակին Նախու ու նախնական դատարանին նախագահ Րիւքնէտտին էֆէնտին, Սերաստիոյ Սու Շէհրի գաւառակին նախորդ հարցաքննիչ դատաւոր Իպրահիմ էֆէնտին և Գոնեսայի Նէվէհի գաւառակին նախնական ատենին նախորդ հարցաքննիչ դատաւոր Նաֆըզ էֆէնտի, իրենց ապօրէն ընթացից համար:

— Ձմեռնային պարսէզ մը շինելու մասը՝ օտարներէ և տեղացիներէ կազմեալ խմբակ մը պայմանագիր մը կնքած է Արահամ փաշայի հետ՝ վարձելու համար ի Բերա Բիւլպ Օսիանթալի ետեւը գտնուած ընդարձակ հողը: Պարտէզը պիտի պարունակէ ճաշարաններ, գարեջրատուններ, տաղուարներ, նըւազահանդիսի, պարահանդիսի, սրախաղութեան և մարմնամարզութեան սրահներ, շրջուն նուազահանդիսներ, կրիէս, ջմուշկ, և այլն: Յօրեկը ներկայացումներ պիտի տրուին տղոց համար, երեկոյին՝ հասարակութեան համար: Մուտքը պիտի լինի մէկ զրուշ:

— Միսախոսի Րէթիմ դեկտ. ամսոյ հասոյթն եղեր է 167,000 ոսկի, մինչ անցեալ տարւոյ նոյն ամսոյ հասոյթը եղած էր 149,000 ոսկի:

— Երկու զլխով և երկու երեսով մանչ զաւակ մը ծներ է յՕրթագիւղ արքունի սպանդանոցին սպասաւորներէն Ալի աղայի կինը: Մանուկը կէս ժամ միայն ապրեր է:

— Ձերբակալուեւ են Բէօթահիոյ ու Էսկիշէհի գաւառաց մէջ՝ Բիւրէշի ետեւսուֆ և գաղթական Իմամ Հասան Օղլու անուն աւագակներն, որք հուշակաւոր Հապիւլ Բէհլիվան աւագակապետին ընկերներէն են և Աղբիսնուպուլն այդ կողմերը փախած: Նոյնպէս ձերբակալուեւ են Բիւրտ օղլու Մէհմետ և Սալիհ օղլու Սալիհ անուն երկու չարագործներ, առաջինը Ֆաթիէ գաւառակին մէջ, երկրորդը՝ Թրիպոլի մէջ:

— Թուրքիոյ եկամուտք կը գանձուին յոյժ գոհացուցիչ եղանակաւ մը և պետական գտնձը գնահատելի չափով մը կ'օգտի այս արգիւնքէն, որ յառաջ եկած է բացառապէս առատ հունձքի մը շնորհիւ: Օսմ. արժեթղթոց մասին խիստ նպաստաւոր կարծիք մը կը տիրէ Եւրոպոյ սեղանաւորական շրջանակաց մէջ, և անգլիական ու ֆրանսական մասնախումբ մը կազմուած է՝ պաշտպանելու համար սոյն թղթեր և հրապարակին վրայ անոնց ապահովելու համար իրենց իսկական արժէքին համաձայն դիրք մը: (Լ. Հըրլէ)

— Վարձու կառքերու համար յա-

տուէ կանոնադիր մը կը պատրաստուի։
— Սեւանիկի թրամուէյներու շահագործման համար կազմեալ ընկերութիւնը՝ կարգ մը փոփոխութեանց ներմուծումը խնդրած է յանձնառութեանց տետրին պայմաններուն մէջ։

— Պոլսոյ Ապահովութեան սնունկի գործառնութեանց ընդարձակման և դիւրացման համար Պետական Խորհրդոյ ծրագիր մը մատուցած է Առևտրական սնորհէն Իմայիլ պէյ։

— Ասիական Թուրքիոյ մէջ երկաթուղի մը շինելու համար նոր առաջարկութիւններ ընելու եկած է Եւրոպայէն՝ Պ. Սթանիֆորթ։

— Պատգանդից բնութեան յանձնաժողովոյ կողմէն պատրաստեալ ծրագիր մը կ'առաջարկէ որ այսուհետև տէրութեան ծառայութեան մէջ ընդունուելիք անձինք վկայական ունենան և իրենց կարողութիւնը հաստատեն։

— Ենկիւնի նորընտիր Առաջնորդ Արժ. Գալֆայեան Տ. Եղիշ վարդապետի պաշտօնը վաւերացնող գիրն Բ. Դրնէն Պատրիարքարան եկած լինելով, Ն. Արժանապատուութիւն ի մօտոյ պիտի մեկնի մայրաքաղաքէս։

— Զմիւռնիա մտած օտարալեզու գրքերն և նոյն քաղքին մէջ հրատարակեալ օտարալեզու հանդէսները քննելու համար լեզուագէտ պաշտօնէի մը կարգումը խնդրած է տեղւոյն կուսակալութիւնը ներքին գործոց նախարարութեանէն։ Այդ պաշտօնէին ամսականը պիտի լինի 750 դրշ և պիտի վճարուի ոստիկանութեան կողմանէ առնուած դրամական տուգանաց հասոյթէն։

— Մանասթրի Տէպրէի Պալա գիւղաքաղաքին Պուլիարաց վարժարանին ուսուցիչ Նիքօլա Բասթօֆն, որ առաջակաց կողմանէ լեռը տարուած էր, ողջամբ ազատուեր է Ֆէրիք Ապտուլլահ վաչայի ձեռք առած միջոցներուն չընորհիւ։

— Մէրսին գաւառին թարգման կարգուեր է Աւետիս Էֆէնտի Սէնսէլեան, որ նախապէս եօթը տարի վարած է Ատանայի կուսակալութեան թարգմանի պաշտօնը։

— Կեսարիոյ Առևտրական դատարանին նախագահ Շապան Էֆէնտիի դէմ բողոքներ պարունակող գրութիւնք Բարձր Մեծ Եպարքոսին կողմանէ յանձնուած են Արդարութեան գործոց նախարարութեան։

— Շէյխ-իւլ-Իսլամի Դուռը մտադիր է բարեփոխել Շէրիի դատաւարաց անուանման եղանակին և այլոց յատուկ կանոնադիրը։

— Բումէլիի երկաթուղեաց վերջին

վիճակահանութեան առաջին պարգեւ չահող թիւը, որ ի վիճակագրորդ Պանգայի մը ծախուած էր ձեռամբ սեղանաւոր Այճեան Էֆէնտիի, շարժուանոյն Պանգային կողմանէ Օսմանեան կայս. Պանգային զրկուելով փոխարէնը ամբողջապէս գանձուեցաւ։

— Էնֆլուէնցայի իբրև դարման, Գաղղիացի նշանաւոր բժիշկ մը կը պատուիրէ դեղ չառնել, այլ անկողնոյ մէջ մնալ և միայն թմբիկի ծաղիկ (օխլամուր) խմել. բժիշկներուն ալ խորհուրդ կուտայ հսկել հիւանդին թոքերուն վրայ և առանց դարմանի չթողուլ թոքատապ մը որ էնֆլուէնցային կը միանայ եղեր։

— Էնֆլուէնցայէ բռնուեր են եղեր վենետիկի Ս. Դաղարու վանքին մէջ՝ քսան և հինգ միաբանք, ընդ որոս և Հայր Ալիշան։

— Դաւառաց մէջ կատարուած հանրագումար շինութիւնները մերթ ընդմերթ երթալու անձամբ քննելու հրահանգ ստացեր են Միւթէսարըֆը և Գայմագամը, որպէս զի տեղեկանան թէ այդ շինութիւնք յանձնառութեանց տետրակներու պայմանաց համաձայն կը կատարուին, և թէ ձրի ծառայութեան համար սահմանուած կանոնները ճշդիւ կը գործադրուին։

— Կրէէի ճամբով Պոլսէն Աղէքսանդրէա Միսիսուէի շոգենաւուց երթեկեղութիւնը, որ ժամանակէ մը ի վեր դադրած էր, պիտի վերսկսի։

— Գաւառներէն մայրաքաղաքս պանդխտող անձինք, ըստ որում երկայն ժամանակ բացակայ կը մնան իրենց հայրենիքէն և դրամ աւելն զըրկեր, որով իրենց կանայք և զաւակունք թշուառութեան կը մատնուին, իսկ իրենց իրաւասութեան ներքե գտնուող հողերն ալ երկայն ժամանակ անմշակ թողնուլ, անոնց տուրքերն ալ անվճար կը մնան, որով և կառավարութեան գանձն ալ մեծապէս կը փաստուի, այս անսպասելիութեանց առաջքն առնելու համար, ըստ առաջարկութեան Գասթէմուրնի կուսակալութեան, Բաղաքապետութիւնը և Ոստիկանութիւնը կը խորհրդակցին այժմով՝ այդ կարգի անձերն իրենց տեղերը զրկելու համար։ Արդէն այս մասին ծանուցուած է իրենց, բայց իրենք զանազան առարկութիւններ մէջ բերած լինելով, կը մտածուի բռնի զըրկել զանոնք՝ նոյն իսկ իրենց անձնական ծախքերով։

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄԱՆ			
Օսմ. լիւրան 100 դրշ. էն			
Մէճիպէ	108	43	102 20
Գաւառի մէճի	106	30	90
Մանր մէճի	101	40	87 4
Մէթալիք	97	20	51 5
Հինգնոց	401	40	409 28
Մանէթ թղթադրամ 9 30			
Գանալի	20	40	69 3/4
Թահվիլ Օսմ.	77	45	22

Ստացանք ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ Ազգային և Քաղաքական ամսաթերթի նոյեմբեր և դեկտեմբեր ամսաթիւերն ի միասին կազմուած։ Կը պարունակեն «Գոհար», «Նտմակաց ծրար մը», «Պարոն Հիրշ», «19րդ դարու գիտութիւնը», «Քշտուն», «Մանկավարժական», «Փըշրանք», «Աշխարհիկ դրականութիւն», «Շահնուրի թղթակցութիւն», «Դամբարան Սէօր Մինայի», «Տրամախօսութիւն», «Մանր բաներու առևտրակէն արժէքը», «Այլ և այլք», «Լրաքաղ», «Այտնի վիլայէթ», և այլն, վերնագրերով գեղեցիկ և հմուտ յօդուածներ։

ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼ երկայ տարւոյ մէջ կը շարունակուի հրատարակուիլ միևնոյն ծրագրով և միեւնոյն ուղղութեամբ։ Բաժանորդագիրն է 4 արծաթ մէճիտիցէ։ Ազգ. դաստաւուաց համար 2 1/2 մէճիտ։

Բաժանորդագրութեան համար կարելի է դիմել ԾԱՂԻԿԻ Խմբագրութեան։

ՄԵՃԷԼԷԻ ԱՀՔԵԱՄԸ ԱՏԼԻՅԵՆ

Օսմանեան Կառավարութիւն

Թուրքիայ

Ա. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹՈԹՎԱՅԵԱՆ

Հրատարակուեցաւ Օսմ. Քաղաքային Օրինագրքին հայերէն թարգմանութեան չորրորդ հատորն ևս որ կը բովանդակէ նոյն Օրինագրքին երդ, Զրդ, Էրդ, Լրդ և Թրդ գրքերն, այն է՝ Քիթապ—Իւլ—Րէհն, Քիթապ—Իւլ—Էմանաթ, Քիթապ—Իւլ—Հիպէ, Քիթապ—Իւլ—Ղաուպ, Քիթապ—Իւլ—Հաճր Վէլ Իքրահ Վէլ Շիւֆա։

Ամբողջ գործն հինգ հատորներու բաժնուած լինելով, մնացեալ Դրդ, Երդ հատորներն ևս մամուլ տակ կը գտնուին։

Մեր ազգայնոց նկատմամբ գործոյս ունեցած կենսական կարեւորութեան վրայ խօսիլ աւելորդ է, զի ամէն Օսմ. հպատակ պարտի ծանօթանալ այն օրինաց, որովք կը վարին իւր քաղաքային գործառնութիւնը։

Անոնք որ արդէն առած են առաջին հատորն, եթէ փութան առնուլ Բրդ և Գրդ հատորները, մեծապէս նպաստած պիտի լինին մնացեալ հատորներուն հրատարակութեան արագապէս աւարտման։

Իւրաքանչիւր հատորն կը վաճառուի ի գին 10 դահեկան։

Հինգերորդ և վերջին հատորին տըպագրութիւնն ի մօտոյ կ'աւարտուի։

20)

Մ Ե Ռ Ե Ա Լ Կ Ի Ն Ը

Շփոթութեան և խելագարութեան առաջին ժամէն յետոյ, Պ. տը վօտուիգուռ սթափելով այսքան անակնկալ և այսքան յանկարծաշուս չարաշուք վախճանի մը իւր վրայ ազդած թմբորութենէն և տեսակ մը մոլորութենէն, հետեւեալ հարցումն ուղղեց բժշկին.

— Բայց վերջապէս, տօքթէօր, ի՞նչ էր կնոջս հիւանդութիւնը, ի՞նչէն մեռաւ:

— Սրտի բարախման դադարումէ:

Եւ տօքթէօր թալլըվօ կարծօրէն բացատրեց թէ արեան պակասութենէ յառաջ եկած ախտերը երբեմն այս մահաբեր վախճանին կը յանգէին, բայց այն աստիճան հազուադէպ և այն աստիճան բացառիկ պարագայից մէջ որ գիտութեան բոլոր գուշակութիւններն ի դերեւ կը հանէին, եւ յարեց թէ յաւիտեան չպիտի դադրէր սակայն ինքզինքը մեղադրելէ ի հաշիւ առած չլինելուն համար՝ մինչեւ իսկ ամենէն անհաւանական պարագայն և մինչեւ իսկ անկարելին, մանաւանդ երբ խնդիրն այնքան թանկագին կեանքի մը վրայ կը կայանար:

Երեկոյեան ժամը տասնևմէկն էր՝ երբ տօքթէօր թալլըվօ և իւր եղբոր դուստրն մեկնելու հրաման առին Պ. տը վօտուիգուռէն, Կառք մը կ'սպասէր իրենց վանդակապատին ստորոտը: Սապին նստաւ անդ իւր հօրեղբօրը քով, երկուքն ալ մտայնող իրենց խորհրդածութեանց մէջ, այսպէս հասան ի Լա Սօլէյ առանց բառ մ'իսկ փոխանակելու: Կառքն անձայն թաւալեցաւ ջրոյ նսեմաստուեր կոյտին շուրջը և կանգ առաւ փոքրիկ ամարանոցին չէմին առջեւ:

Ը.

Ըստ իւր հանապազօրեայ սովորութեան, Պ. թալլըվօ իւր ձեռնասուն աշակերտունին մինչև իւր սենեկին դուռն առաջնորդեց, ողջագուրեց զնա՝ ձեռքը սեղմելով և իւր սենեակը մտաւ:

Շուրջ ժամուկէս վերջ, տօքթէօր թալլըվօ, որ անկողին չէր մտած տակաւին, կարծելով թէ Սապին քնացած է այլ եւս, դուրս ելաւ իւր սենեկէն վերջին ծայր զգուշութեամբ, անցաւ երկար նրբուղիէն և սանդուղէն վար իջաւ: Աշտանակ մը զոր ի ձեռին ունէր, կը լուսաւորէր իւր դիմաց գունատութիւնն ու կծկութիւնը: Մտաւ գետնայարկին վրայ գլուխը մեծ սրահը որ իրեն կը ծառայէր իբր միանգամայն ընդունելութեան սենեակ և իբր մատենադարան, և անտի, վեր առնելով գորգէ թանձր վարագոյր մը, իւր քիմիական գործանոցը մտաւ: Ուղղակի մօտեցաւ հին կաղնեփայտէ շինուած դարանին որ գետեղուած էր պատին անկիւններէն միոյն մէջ, և ուր փակուած կը մնային այն վտանգաւոր գեղերը զորս կը գործածէր իւր գեղագործութեան և փորձերուն մէջ: Այս դարանը կը գոցուէր այն տեսակ մը կըղպաքներով որք չունին բանալի և որոց գաղտնի կազմածը հարկ է գիտնալ: Կղպաքին չըջուն թիթեղը դարձնելէ զինի, տօքթէօր թալլըվօ կարծես վարանեցաւ մի քանի երկվայրկեան՝ պահարանին դուռը բանալէ առաջ, բայց յետոյ, բռնուն շարժմամբ մը, բացաւ գայն: Եւ իսկոյն իւր գունատ ճակատը կապարի գունով ծածկուեցաւ: Կարգ մը սրուակներու մէջէն որք գետեղուած էին դարանին վերնայարկը, առաջին

հայեցումածքով տեսաւ որ շիշերէն մէկուն տեղը պարտաւ էր: Նոյն հետայն թեթեւ դողէ մը լռնուած շրթներէն տկար շունչի մը նման սա բառը կ'արձակուէր.

— Ակոնիտոն:

Յանկարծ իրեն այնպէս թուեցաւ թէ տան ներքնակողմէն աղմուկ մը կը լսէր: — Մարեց իւր ճրագը և մտիկ ըրաւ: — Քանի մը վայրկեան յետոյ, յստակ կերպով որոշեց մօտակայ սենեկին մէջ գաղտնածածուկ քայլի մը սահլին և մետաքսեայ կերպասի մը խշրտոցը, Շուտով դրանը մօտեցաւ և սպասեց: Անամպ լուսնկայ գիշերը պարտիլին պատուհաններէն ներս՝ քիմիական գործանոցին ետեւ, սպիտակադոյն մի քանի ճառագայթներ կ'արձկէր: Դրան վարագոյրը վար առնուեցաւ և Սապին երեւեցաւ: Նոյն րոպէին իսկ տօքթէօր թալլըվօ բազուկն ինկաւ իւր ձեռնասուն աշակերտունիւն բազկին վրայ:

Դեռատի աղջիկը խղճուկ ճիշ մը արձակեց և իւր այս յանկարծական շփոթութեանը մէջ, թողնով ձեռքէն սրուակ մը որ գնաց գլորիլ սալաքարերուն վրայ, սուրաց մտաւ մօտակայ սրահը: Մեծ սեղանին առաջ որ այդ սենեկին մէջ տեղ գետեղուած էր, կանգ առաւ նա յանկարծ, մէկ ձեռքով անոր վրայ կրթնեցաւ և դիմադրելու պատրաստուեցաւ իւր պաշտպանին որ դէպ ի իրեն կուգար:

Ինչպէս գրասրահին, նոյնպէս ալ քիմիական գործանոցին մէջ, պարտիլին վրայ բացուող պատուհանները փեղկ չունէին, որով երկնից բեւեռային պայծառութիւնը տեղ տեղ աղօտ լոյս մը կը սփռէր: Պ. թալլըվօ կրցաւ տեսնել Սապինի աչաց և երեսին վրայ սպառնալից կատաղութիւն մը:

— Բայց, թշուառական, ըսաւ նմա, խուլ ձայնիւ, պաշտպանէ ուրեմն ինքզինքդ...: Ըսէ թէ սխալեր ես... տկոնիտոն (զաբլան օբոլ) ալ դեղ մ'է... դու տեսած ես որ երբեմն ես ալ գործածած եմ զայն... անխոհեմ... անխորհուրդ գտնուած ես... և այժմ՝ իմ յանդիմանութիւններէս կը վախնաս...: Ահա ի՞նչու համար կը պահուիս Տեսնենք... խօսէ...:

— Ի՞նչ հարկ, պատասխանեց Սապին, ձեռքի արհամարհոտ շարժմամբ մը... չպիտի հաւատայիք ինձ... դուք նոյն իսկ ձեզ չէք հաւատար:

Դժբաղդ մարդը իւր աշխատութեան թիկնաթուին վըրայ նետուեցաւ, խորին յուզման մէջ բարձրաձայն խօսելով ինքն իրեն.

— Ո՛չ... մրմնջեց... ճիշդ է... անկարելի է... այդ աղջիկը կարող չէ այսքան մեծ սխալմունք մը գործել...: Ահա՛ղ, շատ լաւ գիտցած է իւր ընելիքը...: Որպիսի գլխօրնային ճարտարութեամբ ընտրած է այս թոյնը... որոյ հետեանքները պիտի նմանէին նոյն իսկ հիւանդութեան ախտանշաններուն... պիտի չփոթուէին անոնց հետ... և կամաց կամաց պիտի սաստկանային մինչև որ մահը գար վերջ տալ...: Այո՛... ոճիր մ'է այս... կանխամտածեալ քսոմֆելի ոճիր մը ընդդէմ այն աղնիւ և հեզահամայր աւարածին:

Եւ փոքր ինչ լռութենէ զինի.

— Ո՛հ, ի՞նչ թշուառական խափեալ մը եղեր եմ...:

Յետոյ, գլուխը դէպ ի Սապին ուղղելով.

— Ըսէ՛ ինձ գէթ թէ ամուսինը մեղսակիցդ է... թէ ինքն էր որ դրդեց զքեզ կատարել այդ վատ գործը:

— Ո՛չ, ըսաւ Սապին, նա տեղեկութիւն չունի...: Ես կը սիրեմ զինքը և գիտեմ թէ կը սիրուիմ փոխադարձաբար...: Այս է բոլորը:

Տօքթէօր թալլըվօ, մի քանի վայրկեանի մունջ տառապանքէ զինի, վերստին սկսաւ խօսիլ խստիւ, թէ և զգալի կերպիւ փոխուած ձայնիւ:

— Սապին, եթէ կանխաւ վրաս յոյս դրած էիք թէ այդ

ոճրի նկատմամբ անտարբեր պիտի գտնուիմ, կը նշանակէ որ դեռ չէք ճանչցած զիս . իմ պարտքս է, այս վայրկեանէն իսկ, արդարութեան ձեռքն յանձնել զքեզ, և որքան ալ ահաբեկի պարտականութիւն մը լինի այս, պիտի կատարեմ զայն:

— Նախապէս պիտի խորհիք այդ մասին, հօրեղբայր, ըստ պարտականութեան մանկամարդ աղջկին որ սեղանին միւս կողմը յոտին կանգնած էր՝ հանդէպ իւր պաշտպանին. քանզի եթէ զիս արդարութեան մատնէք, եթէ այսպիսի դատաստանի մը ուրախութիւնը պատճառէք աշխարհի, պիտի կրնաք նախագուշակել ինչ որ պիտի ըսէ աշխարհ. պիտի ըսէ թէ ես ձեր աշակերտուհին եմ, և զուտ ճշմարտութիւնն ըսած պիտի լինի:

— Աշակերտուհիս, ահ, թշուառական: Միթէ երբէք իմ հետեւած սկզբունքներէն դուրս ուրիշ սկզբունք սովորեցուցած ե՞մ ձեզ: Միթէ երբէք խօսքով կամ օրինակաւ առնաւ իմ ձեզ ուղղութեան, արդարութեան, մարդասիրութեան և պատուոյ դասերէ: Դուրս ուրիշ դասեր:

— Կը զարմացնէք զիս, հօրեղբայր: Ձեր մաքին նման միտք մը ի՞նչպէս չէ կոսկածամբ բնաւ թէ ձեր վարդապետութիւններէն և մեր ի միասին ըրած ուսումնասիրութիւններէն կրնայի հանել ձեր քաղած հետեւանքներէն բոլորովին տարբեր հետեւանքներ: Գիտութեան ծառը, հօրեղբայր, ամէն հողի վրայ մի և նոյն պտուղը չարտադրեր: Դուք ուղղութեան, արդարութեան, մարդասիրութեան և պատուոյ վրայ կը խօսիք ինձ . . . կը զարմանա՞ք թէ ինչպէս այն սկզբունքները որ այդ առաքինութիւնները ներշնչած են ձեզ, ինձ ներշնչած չեն զայնս: Դատաւար շատ պարզ է սակայն . . . դուք ալ գիտէք թէ այս կարծեցեալ առաքինութիւնք իրականապէս պարտաւորիչ չեն . . . քանի որ ուրիշ բան չեն եթէ ոչ բնազդութեան: Ընտրելու նախապաշարունակներ զորս բնութիւնը մեր վրայ կը բեռնէ . . . վասն զի նա պէտք ունի անոնց՝ իւր գործն պահպանելու և զարգացնելու համար: Զաճելի է ձեզ հպատակիլ այդ բնազդմանց . . . և սակայն ինձ հաճելի չէ . . . ահա՛ ըսելիքս:

— Բայց, թշուառական, հազար անգամ ձեզ չե՞մ ըսած ու կրկնած թէ պարտաճանաչութիւնն, պատիւն, երջանկութիւնն իսկ կը կայանան այս բնական օրինաց, այս աստուածային օրինաց հպատակութեան մէջ:

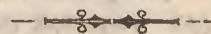
— Այո՛, ըսած էք, որովհետեւ այդպէս կը հաւատաւոր . . . ես ալ հակառակը կը հաւատամ: Ես կը հաւատամ որ մարդկային արարածի մը պարտականութիւնը, պատիւը կը պահանջեն ապստամբիլ ընդդէմ այն բռնադատութեանց, խռովել այն կապանքներն որոցմով բնութիւնը . . . կամ Արարիչը, ինչպէս որ կ'ուզէք, կը բեռնաւորէ և կը հարստահարէ զմեզ, որպէս զի աշխատցնէ զմեզ՝ հակառակ մեր կամաց՝ անձանթո՞ք նպատակի մը . . . գործի մը որ մեզ չվերաբերիր: Ահ, անշուշտ, այո՛, դուք ինձ ըսած և կրկնած էք որ այս ձեզ համար ո՛չ միայն պարտականութիւն մ'էր, այլ ուրախութիւն մը՝ ձեր աշխատութիւններով և առաքինութիւններով նպատած լինելու չգիտեմ ինչ երկնային գործի մը, չգիտեմ ինչ գերազոյն և խորախորհուրդ նպատակի մը գէպ ի ուր կ'ընթանայ աշխարհ . . . Բայց արդարեւ, ստոնք այնպիսի հաճոյքներ են որք բոլորովին անտարբեր կը թողուն զիս. կ'երդնում ձեզ, չեմ իսկ մտածեր ամբողջ կենացս մէջ ինքզինքս զրկել, նեղել և տառապիլ, պատրաստելու համար չգիտեմ ո՛ր ապագայ մարդկութեան՝ երջանիկ և կատարեալ վիճակ մը զոր ես ինքս չսկսիմ վայելել, պատրաստելու համար հանդէսներ որոց մէջ չսկսիմ գտնուիմ, և դրախտներ ուր չսկսիմ մտնել . . .

Այս սոսկալի վայրկեանին, զինքը գրգռող յուզմանց ազդեցութեան ներքեւ, իւր խօսակցութիւնը՝ նախ հանդարտ և սառն՝ ոգևորուած էր տակաւ և աստիճանաբար կ'ստանար

բուռն գրգռման յատկանիշ մը: Սապին թողուցած էր իւր առաջին դիրքը և սկսած էր ծանր ծանր քայլել գրասրահին մէկ ծայրէն միւսը, կանգ առնելով մերթ Եւրթ, ազդու շարժմամբ մը շեշտելու համար իւր խօսքերը: Պ. Թալլըֆօ իւր թիկնաթուին մէջ միշտ անշարժ, այլ եւս ցամաք առնորոշ բացագանչութիւններով միայն կը պատասխանէր նմա և թուէր ապշու՞թեամբ հետեւիլ աչօք այդ ուրուական ըստուերին որ մերթ աղմուղոց մէջ աներեւոյթ կը լինէր և մերթ կը լուսաւորուէր դրսի աղօտ լոյսերով:

— Կ'ուզէ՞ք որ ամէն ինչ յայտնեմ ձեզ, յարեց Սապին: Ես սկսած էի մահու չափ ձանձրանալ այս աեղ, կը ձանձրանայի ներկային մէջ, անցեալին մէջ, ապագային մէջ . . . Կեանքս հոս անցնելու գաղափարը, հոս՝ գլխիկոր ձեր գրքերուն և ձեր հնոցներուն վրայ . . . տիեզերաց վերջնական կատարելագործութեան յոյսը միայն ունենալով իբր զրօսանք և իբր մխիթարութիւն . . . այս գաղափարն անտանելի էր ինձ: Այսպիսի կեանք մը կրնայ տանելի լինիլ ձեզ նման ուղեղի տէր անձի մը համար, բայց անոնց համար որ ջիղեր ունին մորթին ներքեւ, արիւն՝ երակացը մէջ, և կիրք՝ սրտին խորը . . . երբէք, Ես կ'իմ մ'եմ, և ունիմ կնոջ մը բոլոր իղձերն ու կիրքերը, մինչեւ իսկ դոքա առաւել հզօր են իմ մէջ քան ուրիշ կանանց մէջ, քանզի ես ոչ այն սնապաշտութիւններն ունիմ և ո՛չ ալ այն նախապաշարունակներն որք այլոց մօտ կրնան այդ կիրքերն մեղմացնել . . . Ես կ'երագէի բուռն տարփանք, կ'երագի պերճ, զրօսալից, չքեղ կենակցութիւն մը աշխարհային հանդիսից մէջ: Կ'զգայի թէ բաղդն ինձ շնորհած էր այն ամէն ձիրքերն որք կրնային այս ամէնքը առատօրէն վայելել տալ ինձ . . . և սակայն հարկ էր ցյաւէտ հրաժարիլ բոլոր այդ հաճոյքներէն . . . Ի՞նչ բանի պիտի ծառայէր ինձ յայնժամ մտաց այս անկախութիւնն որոյ տիրացած էի, ի՞նչ բանի պիտի ծառայէր ինձ ամբողջ գիտութիւնս՝ եթէ չկարենայի ոչ մի օգուտ քաղել անկից՝ իմ փառասիրութեանցս համար, և ոչ մի զէնք՝ կրիցս համար . . . Պատեհ առիթ մը ներկայացաւ . . . սիրեցի այդ անձը և հասկցայ թէ նա զիս կը սիրէր. ըմբռնեցի թէ եթէ ազատ լինէր, պիտի ամուսնանար ինձ հետ . . . և ասոր համար . . . ըրի ինչ որ ըրի . . . Ոճի՛ր մը, բայց բառ մ'է այս . . . Ի՞նչ բան բարի է և ի՞նչ բան չար . . . Ի՞նչ բան ճշմարիտ է . . . և ի՞նչ բան սուտ է . . . Ստուգիւ, ինչպէս քաջ գիտէք, մարդկային բարոյականութեան օրինագիրն ներկայ ժամանակիս մէջ ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ սովորակ չլ մը ուր ամէն ոք կը գրէ զոր ինչ կամի, իւր իմացականութեան և բնութեան համաձայն: Այլ եւս անհատական վարդապետութիւններ միայն կան . . . Իմ վարդապետութիւնս այն իսկ է զոր բնութիւնը իւր օրինակաւ ինձ կը քարոզէ: Բնութիւնը կը ջնջէ անգութ ինքնասիրութեամբ ինչ որ զինքը կը նեղէ: Կը ջնջէ ինչ որ կ'ընդդիմանայ իւր նպատակին, կը ջախջախէ տկարը՝ տեղի տալու համար զօրաւորին . . . և վստահ եղիք թէ այսօր չէ որ այս վարդապետութիւնը ճշմարտապէս բարձր և ազատամիտ անձնաւորութեանց վարդապետութիւնն եղած է: Ըստած է թէ բարիները կ'երթան. ո՛չ, տկարներն են որ կ'երթան . . . և իրենց պարտականութիւնը միայն կը կատարեն, և երբ մարդ փոքր ինձ կ'օգնէ անոնց, Աստուծոյ ըրածը միայն կ'ընէ . . . Վերստին կարգացէք ձեր ճառքինը, հօրեղբայր իմ . . .

(Շարունակելի)

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹԵՅԵՐՈՒ ՆԻԳՕԼԱ ԵՒ ԲՕԼ ՍՄԻՐՆՈՅ ԵՂԲԱՐՑ

Ղալաթիա, Ռուսական վանքին դիմաց, Այնիգօլա եկեղեցւոյն մօտ, Թիւ 30

Վաճառատունս՝ անցեալ տարւոյ Մայիսի սկիզբները բացուած լինելով, վաճառելի թէյերու տեսակներն եւ գիներն ի ստորեւ նշանակեալ, կը ծանուցանէ ի գիտութիւն յԱրգոյ հասարակութեան:

Թիւ 1. Լիանսին	Փունթ 32	Դահեկան
» 2. Չինական վարդ	» 30	»
» 3. Պուքէ Էմբէրիալ	» 26	»
» 4. Փուչէ ֆու	» 20	»
» 5. Տնական թէյ	» 16	»
» 6. Խնայողական տեսակը	» 12	»

Վերոյիշեալ թէյերը՝ մէկ, կէս եւ մէկ չորրորդ ֆունթնոց (133 արամ) ծրարներու մէջ ամփոփուած՝ մետաքսեայ եւ կապարեայ թղթով պատած, իրենց վըրայ կը կրեն վաճառատան կնիքն եւ ստորագրութիւնն: Սոյն թէյերը չաւրուելու համար մթերանոցին մէջ մասնաւոր տեղ մը գրաւած են, ուր արգիլուած է նոյն իսկ ծխելն:

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ԿԵՂԾԵՐԷՆ

Անոնք որ կրնան որոշել թէյին լաւն ու վատը, կարող են իրր նմոյշ գնել վաճառատունէս փոքր ինչ եւ փորձել: Վաճառատունս միւս ճիւղն, որ ի Ռուսիա աշխարհածանօթ է արդէն:

Սոյն թէյեր կը վաճառին նաեւ ի Բերա, Թիւնելի դիմաց Ֆրաթէ վաճառատունը, Պուլիս Պահճէ գարու Շէյիսիւլիսում խան Թիւ 2 Միւսիւ Նիքիթիչ Էրպէնկին մթերանոցը, Օրթագիւղ Թաշ Նէրտիւպան փողոց Թիւ 5 Պ. Դրիդոր Միսկիճեանի գեղարանը, Իւսկիւտար Թաշ Տէմիրճիլէր փողոց Թիւ 25 Միւսիւ Ա. քէստորիսիսին գեղարանը եւ Գաւրդիւղ Նպարավաճառ Բարաթանասիօին մթերանոցը Թիւ 19:

(9—18)

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԹԵՅԻ

Կ. ԵԱՎՐԱՌԻԵԱՆ ԵՒ Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ ԸՆԿ.

Պահիցէ—Գաբու, ձէլալ պէյ խանի դրան կից, Թիւ 10

Զմեռուան առթիւ սոյն հանրածանօթ վաճառատան մէջ պատրաստ կը գըտնուին Չինէ եւ Ճափայէ ուղղակի հասած նոր բերք՝ զանազան տեսակ գերընտիր եւ աղիւ ու անուշադուր ամէն ճաշակի յարմար: — Կաղանգի նուէրներու համար՝ թէյով լեցուն ճարճեական, Չինական եւ Զնգիական այլ եւ այլ մեծութեամբ եւ ձեւերով գեղակերտ եւ նկարազարդ տուփեր: — Յաճախորդաց գոհացում տալու համար բնու ջանք չը խնայուիր: — Յանձնարարութիւնք կը կատարուին փութով եւ ճշգրտութեամբ: — Դիւները որոշ եւ խիստ չափաւոր: — Զի՛ք սակարկութիւն:

(3—4)

ԿԱՐՈՊԵՏ ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ

Վաճառատուն Գէսի եւ Թօնաֆիէի

Կ. Պուլիս, Պահիցէ-Գաբու, Համբէ ճարտէս, շաքարաւաճառ Համի Պէիք-պայի Խան-Բէ Դիմիւրի Կոչի, Թիւ 54

Ընտիր Փէսեր ամէն տեսակէն, Պէգիկի եւ այլ խաղի թղթեր եւ մարքէթ, ճաշակաւոր քուաւածներ, թաշկինակ, գուլպայ, հոտաւէտ նիւթեր, բորթմոնէ, հովանոց, գաւազան, լաստիկ—կալոշ, եւ այլն:

Ճաշակաւոր ընտիր ապրանքներ չափաւոր գիներով:

10—12

—o—

ՆՈՐ—ԴԱՐ

Ամենօրեայ Լրագիր

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

Ի ԹԻՖԼԻՍ

Տէր Է. Խոֆէի՛ Սպանդար Սպանդարեան

Յառաջիկայ 1892ի սկիզբէն կը մանէ Իւր իններորդ տարին

Թուրքիոյ, Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի համար բաժանորդագրինն է (ճանապարհի ծախսով) 40 Փրանք:

Պատգարութեան հասցէն՝ Rédaction du journal «Nor-Dar»

TIFLIS (Caucase)

ԿԻՒՆ ՏՕՂՏՈՒ

Սուլթան Բամամ, Ֆնտգլեան խան, 44

Եւրոպայէն նոր բերուած հետեւեալ տարանք կը վաճառուին 12 դրուշ 30 փարայի:

1 Կծաւոր բրդեայ արանց փանեւա:
3 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ արանց փանեւա:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ կանանց փանեւա:

2 Զոյգ կապարագոյն բրդեայ կանանց գուլպայ:

1 Հատ Բրոֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնաշապիկ:

1 Հատ Բրոֆ. Ժաքէրի դրու թեամբ ներքնաւարաիք:

1 Անգլ. կտուէլ օձիքով ու թեւնոցով արանց շապիկ:

3 Արանց շապիկի նորաձեւ ճերմակ կուրծք:

6 Արանց շապիկի նորաձեւ օձիք:

3 Զոյգ քթանէ շապիկի թեւնոց:

1 » մէջը փանեւայով ձեւնոց:

1 Հատ գունաւոր արանց փանեւայ վարաիք:

1 Հատ բրդեայ կանանց ուսնոց:

1 » բուրդէ հիւսուած կանանց ծածկոյթ:

1 Հատ գունաւոր բրդեայ տղոց չըր-ջագետա:

1 Հատ բրդեայ տղոց բաճկոնակ:

2 » ամենալաւ տեսակէն մետաքսեայ փողկապ:

12 Հատ գունաւոր կամ ճերմակ քթան թաշկինակ:

6 Հատ գունաւոր երեսի սրբիչ:

4 » կարմիր գծաւոր խաւուր:

3 » շատ մեծ ոտքի խաւուր:

4 Հատ ծոյրերը գունաւոր ծաղկենկար քթան խաւուր:

3 Հատ ծոյրերը շինուած լաւ քթան խաւուր:

6 Հատ գունաւոր քթան՝ սրբիչ:

1 » մետաքս կամ բուրդ կանանց լասթիքլի փանեւայ:

1 Զոյգ շատ երկայն անգլ. չղարչէ վարագոյր:

1 Հատ մետաքս տուփի մէջ 2 լաւանտա, 1 օճառ, 1 օտըքօյօնեղ:

6 Հատ չուրջը գունաւոր կանանց քթան թաշկինակ:

4 Հատ լաւ տեսակ արանց քթան թաշկինակ:

6 Հատ չուրջը անթիքայով ճերմակ կանանց թաշկինակ:

6 ծաղկենկար տամասէ անձեռոց:

1 Հատ ծոպերը շինուած 8 հոգինոց սեղանի ծածկոց:

6 Անգլ. արծաթէ ապուրի դգալ:

3 Հատ արծաթէ 3 պատառաքաղ:

2 » արծաթէ 2 փայլի փանեւայ:

2 Զոյգ գծաւոր բրդեայ կանանց գուլպայ:

3 Հատ արծաթէ գունաւոր թաշկինակ:

2 Հատ շատ մեծ քթանէ խաւուր:

2 » լաւ տեսակ քաղ. մետաքս թաշկինակ:

6 Հատ Անգլ. արծաթէ սուրճի կամ անուշի դգալ:

3 Բրդեայ լասթիքլի տղու գուլպայ: Յանձնարարութեան համար պէտք է գրել «Մաղիկ» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին:

2—12

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՄԻՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՇՆԱԿԱՅ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Վկայեալ դաշնակայարդար էՌԱՌԻ

հաշակաւոր գործատան

Գնումն եւ վաճառումն

Փոխանակուելու հին դաշնակայարդար

Կը վաճառուին ամէն տեսակ դաշնակներ ամսական վճարմամբ եւ մասնաւորաբար Գաղղիոյ լաւագոյն գործարաններէն Բէլէնի դաշնակները, խիստ զիւրամատչելի գիններով։ Մասնաւոր յանձնարարութեամբ ամէն գործարանաց դաշնակներէն կը բերուին։

Վարձու նոր դաշնակներ չափաւոր գիններով։

Բաժանորդագրութիւն դաշնակաց յարդարման (accord)։

Դաշնակաց նորոգութիւն, գաղղիական ընտիր նիւթեղէններով։

ՀՐԱՆԱԳ Դաշնակները չհինցնելու եւ լաւագոյն վիճակի մէջ պահելու։

Գաւառներէ ելած յանձնարարութիւնք ամենայն խնամով եւ փութով կը կատարուին։

Անմրցելի աժանութիւն

Աւելի մանրամասնութեանց համար գիմել Բերա, Մեծ-Փողոց, Ղալաթա Սարայի դիմաց, Խրիսթաքի խան, Թիւ 10։ (13—30)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԵԱՅ

132րդ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Յունուար 20ին։ Մեծ պարգեւն է,

300,000 ֆրանք

Գին բաղդատումն 7 1/2 դրոշ։

Գաւառներէն ստանալ փափագողք կարող են գիմել «Ծաղիկի» Յանձնակատարութեան Գրասենեակին, տոմսակի գնոյն հետ զրկելով 40 փարա աւելի փոստի ծախուց համար։ Գրասենեակը պատասխանատուութիւն չստանձնէր, եթէ պատահի որ զրկուած նամակը ճանաչան մուրի եւ տիրոջը ձեռքը չը հասնի։ Տոմսակի ապահովագրեալ նամակով ստանալու համար, պէտք է 40 փարայի տեղ 90 փարա աւելի զրկել։

ԱՐՏՈՒԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՍԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Էսկի-Ջադիքի փողոց. քիւ 61

ՃԱՆԵԼԱ ԱՊՐԱՅԱՅ ՀԻՒՍԱՐԱՆ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԱՍԼԱՆԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Ի Մանուկ տալա, Բիւրքնի խան, Թիւ 26 եւ 15, որոյ մասնաճիւղն է Ի Պանչէ—Գարու, Մաքսատան կարգ, Թիւ 44 Թօհաֆիյէի վաճառատունը։

Թէ՛ մեծ եւ Թէ՛ փոքր քանակութեամբ՝ արանց, կանանց եւ տղայոց համար՝ անխառն բրդէ, մանածէ, եայլն, ուղուած Թանձրութեամբ եւ ուղուած չափով յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին ու պատրաստ կը ծախուին ֆանէլա շապիկներ, վարտիքներ, միսոցուներ, եայլն։ Ապրանքները կը մրցին եւրոպականներուն հետ Թէ՛ աժանութեամբ, Թէ՛ դիմացկունութեամբ եւ Թէ՛ իրենց նուրբ ճաշակով։ Յաճախորդք ամէն կերպիւ գոհ պիտի մնան։

11—12

Մոշրատեան Մկրտիչ եւ Յովնանեան եղբայրք վաճառատունք

ԵՐԿԱԹԻ, ԽՈՒՐՏԱՎԱԹԻ, ԳՈՐԾԵԱՅ ԵՒ ԱՅԼՈՑ

Կ. Պոլիս, Ալաճա Համամ, Թիւ 44 եւ Ղալաթիա, Բէրշեմպէ բազար,

Մանուկտիյէ—ձատտէսի, Թիւ 70 եւ 59։

Անգղիական, գաղղիական եւ ամերիկեան կարեւոր գործարանաց մէջ պատրաստեալ զանազան տեսակ երկաթեղէնք, ռուսական կախիկաղակը (առմա քիլոտի), հիւսան (տիւլիէր) գործիներ, եկեղեցական զանգակը, խարտոցք, զինկոյէ ամաններ, գործարանաց վերաբերեալ մեքենայք, երկրագործական բազմազան գործիներ, եայլն, եայլն, ամենքն ալ չափ աժան գներով։ Ընկերութեան մեքենագործն զիւրութիւններ կ'ընծայէ մեքենայից գործածութեան ուսման համար։

Կ. Պոլսէ եւ գաւառներէ ամէն ուղղակի յանձնարարութիւնք շուտ եւ կանոնաւոր կը կատարուին։ Մեր քով չգտնուածներն ալ յանձնողչէքով եւրոպայէ բերել կուտանք եւ ուղուած տեղերն ու նաւահանգիստները կը փոխադրեմք։

Մեր վաճառատանց վարչութեան հասցէն է՝

Մ. Յ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ
9—24 70, Եօրկանճըլար ձատտէսի, Ղալաթիա, Կ. Պոլիս

ԱՆԱՊԱԿ ԳԻՆԻ ԳԱՐԹԱԼԻ

ԽԱՎԵԱՐ—ԽԱՆ, ԹԻՒ 91

Վերջին ժամանակներս գինչիւնութեան արգիւնաւորութեան վրայ յաճախ կը գրուին տեղական ազգային եւ օտարազգի լրագրաց մէջ, եւ գոհութեամբ կը շեշտուի սոյն ձեռնարկին մասնագէտ համարուող Սուքիասեան Յակոբ Էֆէնտիին անունը, որ իւր երկարամեայ փորձառութեամբն՝ Գարթալի զանազան խաղողներէ՝ ունեցած սեպհական եւ չրջակայից այգիներէն անձամբ կը պատրաստէ ընտրեւելագոյն եւ անարատ գինիներ, որոց մէջէն յատուկ գնահատութեան արժանի են՝ ԳԱՐԱ—ՉԱՎՈՒՇ, ՀՕՐԱ, ՀԱՃԻ—ՕՂԼՈՒ, ԳԷՉԻ—ՄԷՄԵՍԻ, ԵՒՈՒՐ—ՆԻԿԵՍԱՐ խաղողներէն՝ սեւ գինի, ինչպէս նաեւ ՄԻՍԳԷԹ—ՉԱՎՈՒՇ, ԳԱՐԱ—ՉԱՎՈՒՇ, ՆՈՒՐՆԻԿԵՍԱՐ եւ ԳԱՐՈՒ—ՏԱՂԻ ըստեւ խաղողներէն՝ ձեւմակ եւ Թէ՛ անոյշ գինիներ, որք մայրաքաղաքիս առաջնակարգ բժշկաց կողմէ եւս կը յանձնարարուին ամեն կարգի հիւանդաց։ Կը ծախուին շիշով պատրաստ, նաեւ քաշով եւ տակուռով։ Յատկապէս յանձնարարելի են մեծածախ սեղաններու եւ խրախճանաց հանդէսներու ու շքասեղաններու համար։

11—15